Mustaqil gazeta

HURRIYAT

1996-yil dekabrdan chiqa boshlagan

№31 (285) 2002-yil 7-август

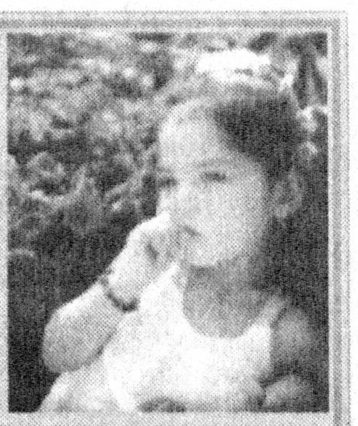

"Ҳуррият" сизники, Сиз ҲУРРИЯТники бўлинг!

Газетамизга обуна давом этмоқда.

Нашр кўрсаткичимиз: Якка обуначилар учун — 233, ташкилотлар учун — 234.

Қарор

КИТОБ ДЎКОНЛАРИ КЎПАЯДИ

Фуқароларда ҳукумат номидан ёки унга доир нимаики чиқса, у бизга нима беради, деган мезон билан қараш одат тусини олган. Бу, табиий ҳол. Чунки манфаат ва манфаатдорлик инсон эҳтиёжларининг асосини ташкил этади. Вазирлар Маҳкамасининг ўтган ҳафта ичида эълон қилинган "Республикада китоб савдоси тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида" ҳамда "Пул маблағларининг банкдан ташқари муомаласини янада қисқартириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарорларига ҳам биз ана шундай мезон асосида қарашга ҳаракат қилдик.

Биринчиси — китоб савдоси ҳақида. Янги ўқув йилига саноқли кунлар қолганлиги нуқтаи назаридангина қарал-...

Балким анчайин кенгроқ ва юқорироқ турадиган масалалар назарда тутилмоқда. Унга мувофиқ биринчидан, "Ўзкитобсавдо" давлат-акциядорлик компанияси ташкил этилди, унинг вазифа ва фаолият йўналишлари белгилаб берилди.

Бозор иқтисодиёти одатда уч омил — талаб, таклиф ва эҳтиёж асосига қурилади. Ҳеч кимнинг ортиқча харажатларга тоби бўлмайди. Шундай экан, буюртма ёки шартнома ҳаракатга кела бошлайди: буюртма асосида ишланади. Шунда сен ишлаб чиқарган маҳсулотни омборларда чанг босиб ўтмайди...

амалга ошириш, аҳолининг китобларга ва бошқа маҳсулотларга бўлган эҳтиёжлари маниторингини ташкил этиш, уларнинг натижаларини нашриётлар ва истеъмолчиларга етказиш, китоб маҳсулотларига буюртмаларни шакллантириш..." вазифаси юклатилди.

Қарордаги яна бир муҳим жиҳат шундан иборатки, унда китоб дўконларини кўпайтириш ва қайта тиклашга алоҳида эътибор қаратилган. "Қайта тиклаш"нинг маъноси шундан иборатки, эндиликда бир вақтлар "хусусийлаштирилган китоб дўконлари то-...

ёки озиқ-овқат сотиладиган дўконларга айлантириб юборилганидан ёки уларда шундай маҳсулотлар сотилаётганидан кўз юмиб бўлмайди. Қарорда айни шу ҳолатнинг олдини олиш кўзда тутилган.

"Пул маблағларининг банкдан ташқари муомаласини янада қисқартириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарорнинг икки муҳим жиҳати ҳақида тўхталиш жоиз, деб ўйлаймиз. Унинг учинчи бандига мувофиқ мулкчилик шаклидан қатъи назар хўжалик юритувчи субъектларига "тижорат банкларидаги ўз ҳисоб рақамларидан нақд маблағларни топширилган нақд тушум доирасида... олиш" ҳуқуқи берилди. Иккинчи жиҳати эса жорий йилнинг 1 октябридан бошлаб "корхоналар ва ташкилотларда меҳнатга ҳақ тўлашга...

ФРАНЦУЗ ТОЛИБАСИНИНГ НИГОҲИ

...Мана, тўққиз йилдирки, ...расбург университети ...рналистлар тайёрлаш ...ркази ҳар йил иккинчи ...с магистрантларини хо...ижга стажировкага юбо...ди. Француз журна...ст—талабалари шу пай...ча Македония, Чехия, ...бания, Ливан ва бошқа ...влатларда бўлиб қай...шди. Марказ директори ...ен Шанелнинг гапларига қараганда, ўтган йили ...да Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг 10 ...иллиги нишонланаётгани ...ўғрисида матбуотда ...инган. Талабаларини жаннатма... ўлкага юборишга ...ор қилган олим Ўзбе...стоннинг Парижидаги элчихонасига мурожаат қила...и. Мамлакатимизнинг ...ранциядаги элчихонаси ...ллаб-қувватлаши ва «Жаҳон» АА, Президент ...атбуот хизмати ва Ўзте...радиокомпаниянинг ўзаро фаол ҳамкорлиги туфайли шу йилнинг май ойида Страсбург университети журналистлар тайёрлаш марказидан 44 нафар ...лаба уч ҳафталик ўқув ...малиёти доирасида Тошкент, Нукус, Бухоро, Самарқанд ва Фарғона вилоятида бўлиб қайтишди.

Француз талабалари томонидан тайёрланган репортажлар ЎзТВнинг 4-канали ҳамда "Дўстлик" радиоканали орқали намойиш қилинди ва эшиттирилди. Шунингдек, улар мамлакатимиздан олган таассуротлари ҳаққи-ҳурмати "News d'ill" номли француз тилида чиқадиган журналнинг тўлиқ бир сонини Ўзбекистонга бағишлашди. Ундаги асосий мавзу минтақамиздаги сув муаммолари ва уларни ечиш йўл-йўриқларини ташкил этади.

Қуйида эътиборингизга ҳавола этилаётган мўъжазгина мақола "News d'ill" журналидан олинди. Табиийки, унда илгари сурилган фикр-мулоҳазалар француз талабасининг дунёқараши ва тасаввурлари маҳсулидир.

"Яшил инқилоб" зарур

Гўзал воҳалар мамлакати — Ўзбекистон ўзига хос кўркам манзарага эга. Икки империя ҳукмронлиги — аввал Россия, сўнгра советлар даврида Ўзбекистоннинг 85 фоиз чўл ва чала чўллари пахта денгизига айлантирилиб, кишилар оғир шароитларда ишлашга жалб этилгандилар. Иқтисоднинг асосини ташкил этган оқ олтин, табиийки, йўқотилишлар ва қурбонлар талаб этарди: 91 фоиз сув ташқаридан киритиларди. Бугунги ёш давлат бундан ўн йил илгари ривожланишдан ўлик тизим, табиатни жиддий талофотлар кўрган бир ҳолатда эди.

Агар Россия империяси 1870 йилдан ўлкада катта миқёсда пахта етказиб бериш ва бу ишга аҳолини сафарбар қилишдек мустамлака сиёсатини юргиза бошлаган бўлса, кейинчалик, расмий Москва бу хўжалик режасини мамлакатни карамликда тутиб турувчининг асосий сифатида давом эттирди. Марказий Осиёдан максимал даражада бойлик орттиришга эришди.

1959 йилда беш республикани ягона гидровалик тизим остига бирлаштириш режаси тузилади. Қирғизистон ва Тожикистон ўзининг дарё манбаларини газ ва нефть маҳсулотлари эвазига Ўзбекистон (Фарғона канали орқали), Туркманистон(Қорақум канали орқали) ва Қозоғистон(Чордора сув омбори орқали) далаларига ҳайдаши керак эди. Бу тизим биргина 1965 йилдан 1975 йилгача, ўн йил мобайнида Сирдарё ва Амударё дарёлари сувини сезиларли даражада қисқартириб, Орол денгизини қуришига сабаб бўлди.

Бу сиёсат Ўзбекистонда 1991 йилгача пахта яккаҳокимлигини ҳукм суришига олиб келди, иқтисодий ривожланишга жиддий путур етказди, қишлоқ хўжалигини абгор қилди, соғлиқни сақлаш ҳолатини ўнгланмас даражага тушириб қўйди, экологияни мадордан кетказди, халқаро алоқаларга салбий таъсир қилди. Химиявий ўғитларни самарасиз ва оммавий қўллаш билан беблиска суғориш тоза ичимлик сувининг камайиши, сув ресурсларининг ифлосланиши ва тупроқнинг эррозияга учрашига сабаб бўлди. Қўшимча қилишимиз мумкинки, ҳануз аҳоли турмуш тарзида сув ўз баҳосини, қадр-қимматини

Мулоҳаза

ТАФАККУР ҚУДРАТИ

Йўлакдан ўтиб бораётиб, бир гуруҳ талаб-ёшларнинг "тафаккур одамда туғма мавжудми ёки кейинчалик шаклланадими?" деб баҳс юритаётганини эшитиб қолдим. Шундан бери фикр, фикрлаш ва тафаккур ҳақида ўйлайдиган бўлиб қолдим. Мулоҳазаларимни сиз билан ўртоқлашсам.

Конституциямизнинг 29-моддасида "Ҳар ким эркин фикрлаш ҳуқуқига эга" дейилган. Бир донишманд китобида "фикрлаш ва уни тилда ифодалаш фақат одамга хос" деган қоидага кўзим тушган эди. Дарвоқе, одамга фикрлаш билан бирга яна тафаккур ҳам хосдир. У мана шу тафаккур туфайли ҳиссий олам устига маънавий оламни қуради. Жамият эса ўз тараққиётида одам тафаккури қудратига таянади, чунки "Ҳар ишки қилмиш одамизод, тафаккур бирла билмиш одамизод" (Навоий). Президентимиз И.Каримов "Куч — билим ва тафаккурда" деб тафаккурни одам, жамият ҳаётида катта эканлигини таъкидлади.

Фикрлаш — бу тафаккурда кечадиган ҳодиса. Шу сабабли одам эркин фикрлаши учун аввало тафаккур мустақил бўлиши керак. Тафаккур — бу одам миясининг маҳсули бўлиб, инсон атрофини қуршаб турган олам ва табиатга муносабат ҳамда уларни сезги аъзолари воситасида ўз миясида инъикос эттириш натижасида келиб чиқиб, ижтимоий зот, яъни фақат фикрловчи одамгагина хос ҳодисадир. Эркин фикрлаш ва тафаккур мустақиллигига юртдошларимиз Мустақиллик туфайлигина эришишди. Истиқлол одамларимизга, айниқса ёшларга ўзини эркин ҳис қилиш, мустақил фикрлаш имконини берди, одамларимиз ўзини англай бошлади. Ўзини англаган одам эса ҳар бир ишга кўр-кўрона эмас, балки онгли ақл-идрок асосида ёндашади, ўзи яшаб турган жамият, ўзи мансуб халқ, миллат олдидаги бурчини чуқур ҳис этади, ўтмиш аждодлари билан фахрланади, миллий урф-одатлар, қадриятлар, шарқона одоб-ахлоқ ва маданиятни тиклаш ва ривожлантиришни ўзининг вазифаси деб билади. Бошқача айтганда эркин фикрлайдиган, мустақил тафаккурга эга одамгина ўз халқи, миллати тарихини, унинг маданияти ва вазифаларини чуқурроқ билади ҳамда тушунади.

Фикрлаш ва тафаккур фақат одамга хос хусусият бўлиб, улар Тангрининг эҳсони эмас, аксинча, амалиётда, ижтимоий ҳаётда, узлуксиз таълим жараёнида шаклланади ва ривожланади. Президент И.Каримов асарларида, нутқларида ўқувчи ёшларда эркин фикрлаш ва тафаккурни шакллантириш, янгича онг, тафаккур соҳиби бўлган Шахсни тарбиялашга алоҳида эътибор берган. "Вазифа кишиларимизни мустақил фикрлашга, тафаккурга ўргатишдир, тафаккур озод бўлмаса, онг тазйиқдан, қулликдан қутулмаса, инсон тўла озод бўла олмайди" деб ёзадилар. Бу — кишиларда, айниқса, ёшларда эркин фикрлаш, мустақил тафаккурни шакллантириш ҳозирги куннинг энг долзарб масалаларидан эканлигини кўрсатди. Таълим-тарбия, ижтимоий-сиёсий, ғоявий ва мафкуравий ишларимизнинг асосий мақсади ёшларимизни вояга етказишдан иборатдир. Узлуксиз таълим тизимида ўқитилаётган барча фанлар, айниқса, ижтимоий гуманитар фанлар ва бошқа билимларни ўқитишга катта эътибор бериш ёшларнинг эркин фикрловчи, мустақил тафаккур соҳиблари бўлиб етишувида муҳим рол ўйнамоқда.

Мана шу жиҳатдан ўқувчи — абитуриентларда мустақил фикрлаш ва тафаккурни ривожлантиришда олий ўқув юртларига кириш учун тузилган тест синовларининг ҳам аҳамияти бор. Яқинда минглаб ёшларимиз тест синовларини топширишди. Ҳар қандай фандан тузилган тест саволларига жавоблардан тўғрисини топиш учун абитуриент биринчи галда ўйлади, фикрлади, тафаккури салоҳиятини ишга солди. Бу ҳеч шубҳасиз мустақил фикрлаш кўникмасини шакллантиришга, ақлий, ижодий қобилиятининг ривожланишига, олган билимларини амалда қўллай олиш малакасини таркиб топтиришга кўмаклашади. Буни матбуотда, хусусан, "Маърифат" газетаси саҳифаларида "Давлат тест маркази" рукни остида эълон қилиб келинаётган ўтган ўқув йиллари тест материалларида аниқ кўриш мумкин. Тест имтиҳонларидаги жавоблар самарадорлиги йил сайин ортиб бормоқда. Бу биринчи навбатда ўқувчиларнинг мактабда, академик лицей, касб-ҳунар коллежларида ўқитиладиган фанларни яхши ўзлаштираётганини кўрсатса, иккинчи томондан, уларда эркин фикрлаш ва тафаккурнинг ҳам муайян даражада шаклланиб бораётганидан далолат беради.

Олий таълим муассасалари олдида талаб-ёшларнинг мустақил фикрлаши ва тафаккурини шакллантириш билан боғлиқ барча таълим-тарбия ишларининг самарадорлигини янада ошириш масаласи кўндаланг бўлиб турибди. Кадрлар тайёрлаш миллий дастури талабларини амалга оширишнинг иккинчи — сифат босқичи вазифасини бажариш ҳам шуни тақозо қилади.

Бизнинг тасаввур қилишимизча, эркин фикрловчи, мустақил тафаккур юритувчи шахс:

— ўз фикри ва мулоҳазаси билан ажралиб туриши;
— фан йўналиши бўйича мустақил фикр юрита олиши;
— ўз билимига ишониши;
— ҳар қандай ҳолат — вазиятда ҳам ўзининг ҳақлигини исботлай олиши;
— янгиликка интилувчан бўлиши;
— олган билимларини амалиётда қўллай олиши;
— бошқаларни ўз ғоя — фикрига эргаштира билиши;
— янги ахборот технологиялари (компьютер, интернет)дан фойдалана олиши;
— юксак маънавиятли, янгича дунёқараш соҳиби, миллий истиқлол ғояси ва мафкураси билан қуролланган ва бошқа комил инсонга хос фазилатларга эга бўлиши лозим.

Бундай шахс биз кўзлаган олий мақсад — озод ва обод жамиятни барпо этишда олдинги сафда боради.

Саттор ОБЛОҚУЛОВ,
ЎзДЖТУ фалсафа кафедрасининг хизмат кўрсатган доценти

УШБУ СОНДА:

БОШҚАРМА: АЙТАДИЯМ, ҚАЙТАДИЯМ(МИ)?

"ЎПТИМИСТЛАР" 2

ИНСОН ТАРАҚҚИЁТИ ҚОНИҚАРЛИ...МИ?

ФРАНЦУЗ ТОЛИБАСИНИНГ НИГОҲИ 3

ПАРВОЗ

АСРАНГ

СИЗГА ҲАВАСИМ КЕЛАДИ 4

Юбилей

ШОИРАГА ЭҲТИРОМ

Ўтган жума куни сирдарёликлар шоира қизлари Ҳаётхон Ортиқбоеванинг эллик беш ёшини вилоят мусиқали драма театрининг муҳташам биносида тантана билан нишонладилар.

Вилоят ҳокимининг муовини К.Оқбўтаев чинакам шодиёнага, шеърият байрамига айланиб кетган ушбу тантанани очар экан, вилоят ижтимоий-маънавий ҳаётида шоиранинг ўз ўрни борлигини алоҳида таъкидлади. Ҳақиқатан Ҳаётхон Ортиқбоева ҳам шоира сифатида, ҳам республика Ёзувчилар уюшмаси вилоят бўлимининг раҳбари сифатида ижтимоий ҳаётда фаол иштирок этиб келаётир. Бу эса унга, ўз навбатида, мамлакатимиз миқёсида ҳам обрў-эътибор келтирди. Зеро, Ўзбекистон халқ шоираси Ҳалима Худойбердиева, "Оила ва жамият" газетаси Бош муҳаррири, республикада хизмат кўрсатган журналист Дилбар Саидова, "Саодат" журнали Бош муҳарриринниг ўринбосари, республикада хизмат кўрсатган маданият ходими Қутлибека Раҳимбоева, Олий Мажлис депутати, шоира Гавҳар Ибодуллаеваларнинг юбиляр хоним шаънига айтган илиқ фикрлари, ўқиган шеърлари ана шу эътирофнинг бир кўриниши бўлди.

Тантанали кечада вилоят шаҳар ва туманларининг, ташкилот ва муассасаларининг, жамоат бирлашмаларининг вакиллари покдил шоираларига узоқ-умр, янада баркамол ижод тилаган бўлсалар, шогирдлар андалиб лисони-назмда устозларига ўз эҳтиромларини баён қилдилар.

Шоира шеърлари билан ижро этилган лирик қўшиқлар тантана файзига файз қўшди.

Нодира МАВЛОНОВА.

Баҳс

БИЗ "ОДАМ" ЭМАСМИЗ

ёки Тошкентда 2,5 миллион Тошболта яшамаслиги хусусида

Биз зиёлилар гоҳо мантиқ...ан лоф урамиз, аммо ман...иққа риоя қилмаймиз. Бу ҳол ...йрим сўзларни ноўрин, ...ллашимизда ҳам кўринади. ...линг, бу даъвомизни ми...л ила далиллайлик.

Маълумки, "одам" сўзи на...қат оғзаки нутқда, балки ...дабий, илмий ва, ҳатто, ...ҳуқуқий-расмий тилда ҳам ...нсон" маъносида кенг ...ланмоқда. Бунга ишонч ...сил қилиш учун кундалик ...рий нашрларни кўздан ке...иш, "Одам анатомияси", ...дам физиологияси" каби ...сликларга нигоҳ ташлаш... ўзи кифоя.

...ди "одам" сўзи билан ...роқдан "танишайлик". ...лмонлар, насоролар, ...лар, қисқаси, қарийб ...инсоният яхши била... ...дам — ер юзидаги илк ...нг исмидир. Хўш, Ал...ло биринчи банда...м деб атамай, Тош... атаганда нима ... Болаларимизга ...омияси"ни эмас, ... анатомияси"ни ...ўлурмидик? Ёки ...икки ярим мил...шайди" дейиш ...нтда икки ярим ...болта яшайди" ...

Маълумки, насоролар, хусусан руслар Одам алайҳиссаломни Адам деб атайдилар, лекин бу исмни ҳеч қачон "инсон" истилоҳи ўрнида қўлламайдилар. Ҳар ҳолда мен шу пайтгача бирон-бир руснинг "здесь сидят восемь адамов" деганини эшитганим йўқ.

Ёки яна ўзимизга қайтадиган бўлсак, мана бу мантиқли саволга жавоб қайтаришимизга тўғри келади: нима учун, айтайлик, "хонада ўнта одам бор" деймиз-у ўша хонада фақат аёллар ўтиришган бўлса-да "хонада ўнта ҳавво бор" демаймиз? Ахир, Одам отамиз билан Ҳавво момомизнинг ўғилларини "одам" деб атаб турган бир пайтимизда қизларини "ҳавво" деб чақиришимиз ғоят мантиқли бўлади-ку!

Ва, ниҳоят, ҳеч ким инкор этолмайдиган далил: Аллоҳу таолонинг Ўзи муқаддас Китобида биз, инсонларга қарата "Эй, одамлар..." деб эмас, "Йа, бани Адама... — эй, Одам болалари..." деб мурожаат қилади. Ҳа, биз Одам эмасмиз, Одамнинг зурриёдларимиз, болаларимиз!...

Шу ўринда яна бир мулоҳаза: баъзи биродарларимиз "одам" сўзини "инсон" сўзининг муқобили сифатида қўллашдан воз кечсак, тилимиз битта сўзга камбағаллашади-ку, деб ташвишга тушишлари мумкин. Ташвишланишга ҳожат йўқ: бу сўзни мантиққа зид келмайдиган шаклда бемалол қўллайверишимиз мумкин, масалан, "одамзод" ёки "одамий" ("одами") шаклларида. Чунончи, Навоий ҳазратлари ҳам ёзганлар-ку:

Одами эрсанг,
демагил одами
Оникм, йўқ
эл ғамидин ғами!

"Одамзод"даги "зод" қўшимчаси бизнинг ҳазрати Одам наслидан эканлигимизни билдирса, "ий" ҳам хосликни, тааллуқлиликни билдиради. Масалан, "тиббий ёрдам" ёрдамнинг тибга тааллуқлилигини, "ақлий меҳнат" меҳнатнинг ақлга хослигини англатади. Худди шунга ўхшаб "одамий" сўзи бизнинг ҳазрати Одам алайҳиссаломга тегишли эканлигимизни билдиради...

Мухтор НОСИР.

Иммиҳон

"ҲУРРИЯТ"ТА...

Бундан аввалги саволимизга ... жавоб қайтаролмади.

Навбатдаги саволни яна ... симиз, ўқитувчи Ҳамроқул На...

"Қайси тарихий шахс, ҳу... "Мен шогирдман, устозларга ... дирган".

Эслатиб ўтамиз: биринчи ... "Ҳуррият" муштарийсини "Ҳу... вғаси кутмоқда. Жавобларни ... рақамли телефонлар орқали ...

— Шардан ҳам жўжа чиқса, ...
Абдурасул...

Муносабат

ЭЪТИБОРЛИ... ЭЪТИРОЗ

Газетамизнинг ўтган сонида эълон қилинган "Меҳмонлар о-озгина аразлашди" сарлавҳали кафтдеккина мақола кўпчилик эътиборини тортди. Таассуфки, эътирозлар ҳам шунга яраша бўлди. Унинг эътибор тортган жиҳати анъанавий қолиплардан йироқ, ўйноқи оҳанг ва андак изтеҳзо-юмор билан йўғрилганидадир.

Эътироз шуки, ана шу оҳанг ва киноя натижасида ҳиссиёт бирламчи аҳамият касб этиб, реал воқелик, фактлар бўрттирилишига, бу ҳол эса уни ўзгача талқин этилишига олиб келган.

"Қонун ҳимоясида" журнали ва "Ҳуқуқ" газетаси бирлашган таҳририяти таъсис этган кубок учун прокуратура идоралари вакиллари ўртасида футбол мусобақаси ўтказиш анчадан буён анъанага айланган. Мазкур турнирнинг Фарғонада ўтган минтақавий босқичидаги ўйин тафсилотини қаламга олган мухбир шаҳар ўйингоҳида турнирнинг очилиш маросимидаги санъаткорларнинг чиқишини "шу турнирга шунча дабдабами?" деган оҳангда бўрттириб тасвирлайди. Мамлакатимизда спортнинг оммавийлашувига эътибор давлат сиёсатининг устивор йўналишларидан бири бўлган ҳозирги паллада бундай тадбирлар таҳсинга лойиқ. Қолаверса, ушбу мусобақа ўз-ўзидан ташкил бўлгани йўқ. Уни юқори савияда ўтказиш юзасидан Фарғона шаҳар ҳокими 2002 йил 19 июлда 907-сонли қарор қабул қилган. Санъаткорларнинг чиқишлари шу ҳужжатга мувофиқ амалга оширилган.

Ўзбекистон футболининг 90 йиллиги муносабати билан миллий футболимиз Ватани бўлмиш Фарғона вилоятида турли тадбирлар ўтказилаётир.Футболимиз фахрийлари ҳам иштирок этаётган бу тадбирлардан кўпчилик иштирокчилар ҳамда жамоатчилик бевосита ёки оммавий ахборот воситалари орқали воқиф бўлиб, уни маъқуллашмоқда. Фарғонада ўтказилган футбол мусобақаси ҳам ўша йирик байрам арафасидаги тадбирнинг таркибий қисми экани ҳоким қарорида алоҳида таъкидланган.

Демак, турнир очилишида санъаткорларнинг чиқишлари мухбир ишора қилганидек, прокуратура идоралари жамоаларининг эмас, дабдабавозлик учун ҳам эмас, балки ҳокимият томонидан ўзбек футболи нуфузини оширишга қаратилган.

Таҳририятимизга ушбу мазмундаги эътироз жамоатчилик вакиллари, вилоятдаги айрим ҳамкасбларимиз билдиргани учун мавзуга қайтишни лозим кўрдик.

Мақола юзасидан ўтказилган суриштирувда жамоатчиликнинг юқоридаги мулоҳазалари тўғрилиги, шунингдек, мухбир томонидан меҳмонлар жамоаси аразлаб "майдонни ташлаб чиққани", мусобақадан сўнг касаба уюшмаси томонидан уюштирилган бир пиёла чой устидаги суҳбат "зиёфат" дея бўрттириброқ кўрсатилгани ҳам ойдинлашди.

Юқоридалардан келиб чиқиб, сўз ўйинлари, бадиий бўёқларни ўринсиз бўрттириш оқибатида воқени нożoiз талқин этилишига йўл қўйгани учун мухбиримизга ҳам тегишли чора кўрдик.

Биз футбол мусобақасини ташкил этган Фарғона вилоят прокуратураси, Фарғона шаҳар ҳокимлиги, бир неча ойлаб мусобақаларга тайёргарлик кўриб, уни чиройли ўтказишга муносиб ҳисса қўшган ҳаваскор футболчилар ҳамияти ушбу мақоладан озор чекканидан таассуфдамиз.

Аминмизки, юқорида номлари тилга олинган муассаса ва идоралар билан таҳририятимиз ўртасида спортни оммавийлаштириш ва бошқа турли соҳалардаги ҳамкорлигимиз давом этади. Зеро барчамизнинг мақсадимиз ватанимиз, халқимиз манфаатлари билан узвий боғлиқ ва мулоҳазаларимиз эса беғараз ва самимийдир.

ТАҲРИРИЯТ.

Танқид

"Иқтисодиётимизни эркинлаштириш, мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштиришда қатъий чоралар кўриш, хусусий мулкнинг иқтисодиётдаги ўрни ва таъсирини кенгайтириш, кичик ва ўрта бизнесга, ишбилармонлик ва тадбиркорлик соҳаларига эркинлик ва имтиёзлар бериш, улар учун барча зарур имкониятларни яратиш ва рағбатлантириш, бир сўз билан айтганда, бу тармоқларни уларнинг қўл-оёғини боғлаб турган занжир ва арқонлардан халос этиш — бу масалалар устида қонунчилик соҳаси ва амалиётимизда бошлаган ишларимизни давом эттириш ва чуқурлаштириш лозимлиги ҳаммамизга аён бўлиши керак".

Ислом КАРИМОВ

БОШҚАРМА: АЙТАДИЯМ, ҚАЙТАДИЯМ(МИ)?

1997 йилнинг охирларида Андижон вилояти тадбиркорлар ва товар ишлаб чиқарувчилар палатасида йиғилиш бўлиб ўтади. Унда иштирок этган Давлат Мулк қўмитасининг Андижон вилоят бошқармаси раҳбарлари тадбиркорларга қарата ишлаб чиқаришда оқсаётган корхоналарга баҳоли қудрат маблағ сарфлашларини сўраб, ҳозирги кунда бу борадаги иш давлатимизнинг устувор сиёсати даражасига кўтарилганини алоҳида таъкидлайди. Андаккина сармояси бор ишбилармонларнинг ёрдами — ўша ишлаб чиқаришда оқсаётган корхонанинг акцияларини имконият даражасида сотиб олиш эди. Шундоқ бўлди ҳам. Ана шу мажлисдаги сўзлардан илҳомланган Избоскан тумани Пойтуғ шаҳарчасида жойлашган "МТМ" кичик илмий ишлаб чиқариш корхонаси "Пойтуғ" ип-калава ва хом сурп ишлаб чиқариш очиқ акциядорлик жамиятининг бир йилдан ортиқ сотилмай туриб қолган акцияларини сотиб олади.

Шундан кейин "Пойтуғ"нинг иши юришиб кетди. Аввал ҳар юз сўми тийинлаб фойда келтираётган акциялар сўмлаб даромад келтира бошлади. Лекин бу жараён кўпга чўзилмади. Орадан тўрт йил ўтгач, аллақачон сотиб олинган акцияларнинг харидори кўпая бошлади. Қолаверса, маблағ сарфлаб акциядор бўлган шахслар аста-секин ўз ҳақ-ҳуқуқини таниб, шунга яраша талаб қўя бошлаган эди. Зеро, Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 22 августда "Акциядорлик жамиятларини бошқаришни такомиллаштириш тўғрисида"ги қарори чиқди. Унда жамият раҳбари, фақат юқори идораларга эмас, аввало акциядорга ҳисоб бериши, унинг лавозимида қолиш-қолмаслиги ҳам қайсидир оромкурси соҳиби эмас, ҳиссадорлар қўлида экани белгилаб қўйилган эди. Лекин акциядорларнинг мазкур қарор асосида бошқарувни қайтадан ташкил этишни талаб қилиши ип-калава ва хом сурп ишлаб чиқариш очиқ акциядорлик жамияти раҳбарларига ёқмади. Чунки "Пойтуғ" ОАЖнинг кузатув кенгаши таркиби Вазирлар Маҳкамаси қарорининг 2-иловасидаги "Акциядорлик жамиятининг кузатув кенгаши тўғрисида"ги намунавий низомни қўпол равишда бузиш асосида тузилган эди: "Пойтуғ" ОАЖнинг 35 фоиз акциялари "МТМ" кичик илмий ишлаб чиқариш корхонасига, 18,26 фоиз акциялари эса "Хиндол-Лимитед" тижорат савдо саноат фирмасига (раҳбари Раҳимжон Юлдашев) тегишли бўлгани ҳолда, бу 53,26 фоиз акциялар пакетига эга акциядорлардан фақат бир киши, бор-йўғи 14 фоиз акциялар пакетига эга бўлган акциядорлардан эса етти киши кузатув кенгаши таркибига киритилган эди. Ваҳоланки, мазкур низомнинг 2.2 — бандидаги қуйидаги қоида қўпол равишда бузилган эди: ***"жамият Кузатув кенгаши аъзолари қонун ҳужжатларида ва жамият уставида назарда тутилган тартибда акциядорлар орасидан акциядорларнинг умумий йиғилиши томонидан сайланади. Кузатувчи кенгашга акцияларнинг энг кўп пакетига эга бўлган акциядорлар сайланади".*** Шунингдек, Низомнинг 2.5-бандидаги қуйидаги қоида ҳам қўпол бузилган эди: ***Жамиятнинг ижро этувчи органи аъзолари Кузатувчи кенгашга сайланишлари мумкин эмас".***

Кўриниб турибдики, жамиятнинг ҳар икки поғонадаги раҳбар органларини тузишда ҳам ҳукумат қарорига бутунлай амал қилинмаган.

Асосий акциядорлар "Пойтуғ" ОАЖ фаолиятини низом асосида ташкил этишни талаб эта бошлаганидан кейин "МТМ" кичик илмий ишлаб-чиқариш корхонасига тегишли бўлган "Пойтуғ" ОАЖнинг 29 фоиз акцияларининг дастлабки олди-сотди шартномасини бекор қилишга ҳаракат бошланди.

Гап шундаки, 1997 йил 29 декабрда "МТМ" кичик илмий ишлаб чиқариш корхонаси Республика Давлат Мулк қўмитаси Андижон вилоят бошқармаси билан "Пойтуғ" ОАЖнинг 164027 дона оддий акцияларини сотиб олиш юзасидан 4698-сонли шартнома тузилган эди. Ўша пайтдан то 2002 йилгача Республика Мулк қўмитаси Андижон вилоят бошқармаси ("Сотувчи" сифатида) ва "МТМ" кичик илмий ишлаб-чиқариш корхонаси ("Харидор" сифатида) ўртасида ҳеч бир ўзаро даъво ёки эътироз бўлмаган.

Масаланинг энг ажабланарли томони шундаки, Республика Давлат Мулк қўмитасининг Андижон вилоят бошқармаси ўзининг 1998 йил 19 майдаги №541-сонли буйруғида **"МТМ" кичик илмий ишлаб чиқариш корхонасига тегишли пул маблағини қайтариб бериш имкони йўқлиги сабабли ушбу пулга акция беришини"** очиқдан-очиқ қайд этиб, бу билан [illegible]

Ана шундай ҳолатда Республика Давлат Мулк қўмитасининг Андижон вилоят бошқармаси [illegible] Бошқарма сотиб олинган акцияларнинг 12 фоизини, бундан ҳам қаноатланмай Тошкент "Фонд" биржаси раҳбарлари орқали бутунлай 29 фоиз акцияларни сотиб олиш тўғрисидаги 1997 йил 29 декабрдаги шартномани орадан тўрт йил ўтганидан кейин бекор қилди. Шартномани бекор қилиш учун асос қилиб Ўзбекистон Республикасининг "Қимматли қоғозлар бозорини фаолият кўрсатиш механизми тўғрисида"ги Қонунининг 22-моддаси 5-бандини келтирган. Унда сотиб олувчи "акциялар учун тўловни 5 банк иш кунида амалга ошириши лозим бўлса-да, қарийб 10 ой давомида тўлаганлиги"ни рўкач қилган. Демак, "МТМ" кичик илмий ишлаб чиқариш корхонаси сотиб олинган акциялар учун пулни шартнома тузилган кун — 1997 йил 29 декабрдан кейин 5 банк иш кунида тўлай олмасдан, 10 ой ичида, яъни 1998 йил 13 октябргача бўлиб-бўлиб тўлади. Республика Давлат Мулк қўмитаси Андижон вилоят бошқармаси бошлиғининг юқорида таъкидланган 1998 йил 19 майдаги 541-сонли буйруғида "МТМ" кичик илмий ишлаб чиқариш корхонаси **"томонидан тўланган қисм маблағ тўлалигича Давлат мулки ҳисобига ўтказилгани, яъни бошқармани жарима ушлангандан сўнг инвесторга қолган қисмини қайтариб беришга молиявий имконияти йўқлигини ҳисобга олган ҳолда, акцияларни тўланган қисмига 10650000 сўмлик 96818 дона акциядан 1640 дона 180430 сўмлик акцияни жарима ҳисобига давлат ҳисобида ушлаб қолиниб, қолган 95178 дона акциялар инвесторга ўтказилиб берилсин"** дейилади. Нима учун бошқарма 5 банк иш кунида пул ўтказиб беролмаган харидор билан шартномани бузиш ўрнига унга тескари бўлган буйруқни чиқарди, тўрт йилдан кейин эса [illegible] **Нима учун ўша даврда 5 банк иш кунида тўлай олмаган акциялари пул тўлай олмаган ва ҳозирда акциядор бўлиб турган кўплаб ҳуқуқий ва жисмоний субъектлар — харидорлар билан шартномалар бекор қилинмасдан, фақат "МТМ" кичик илмий ишлаб чиқариш корхонаси билан тузилган шартнома бекор қилинди?** Ўз-ўзидан шундай савол туғилади: Ўша даврда Республика Давлат Мулк қўмитасининг Андижон вилоят бошқармасидан акцияларни сотиб олишга бошқа харидор ёки талабгор чиқмаганмиди? [illegible] Маълумки, бунинг ўша давр учун хос бўлган сабаблари бор эди: биринчидан, бошқарма акцияларни сотиши керак эди, муҳосиб харидор эса йўқ. Иккинчидан, ўша пайтда акциялар даромадли экани ҳали равшан эмас эди. **Орадан тўрт йил ўтганидан кейин шартномани бекор қилиш кимнинг мулкка ўч манфаатларини алангалантирмоқда?**

1997 йил декабрда Республика Давлат Мулк қўмитасининг Андижон вилоят бошқармаси "МТМ" кичик илмий ишлаб чиқариш корхонасига тегишли бўлган маблағларни қайтариб беришни хоҳламасдан, бу маблағлар ўрнига уни акцияларни сотиб олишга мажбурлаб ғирромлик қилган, маънавий ва ахлоқий жиҳатлардан ўз обрўсини тўккан бўлса, 2002 йилга келиб, ўзи мажбурлаб(!) сотган қимматли қоғозларни яна мажбурлаб қайтариб олишга уринишини нима билан оқлаб бўлади?

Инсон ақли ва тасаввурига сиғмайдиган қуйидаги ҳолатга қандай изоҳ бериш мумкин: гўёки, **шартномани бажариш шартлари бузилган, бу ҳолатни эса Давлат Мулк қўмитаси фақат 2002 йилда билган"(!)** Бундай "асос" ғирт ёлғон эканини кўп ҳужжатлар ҳам исботлайди. Республика Давлат Мулк қўмитасининг Андижон вилоят бошқармаси томонидан **Республика Давлат Мулк қўмитаси раисининг ўринбосари М.С.Юнусматовнинг сўров хатларига жавобан** 1997 йил 29 декабрда "МТМ" кичик илмий ишлаб-чиқариш корхонаси томонидан сотиб олинган "Пойтуғ" ОАЖнинг 164027 дона оддий акцияларини сотиб олиш тўғрисида муттасил равишда ахборот бериб турилган. Бу ҳақда ҳужжатлар етарли.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик Кодексининг 150-моддасига биноан умумий даъво қилиш муддати уч йил этиб белгиланган [illegible]

Мана, бир мисол. 2000 йил 20 июнь куни ўтказилган умумий йиғилишда жамият кузатув кенгаши раиси Манзура Аҳмадалиева [illegible]

Зеро, шуёғиям масалага қонуний нуқта қўйишга етарлидай... Яна қайдам...

Алиёр ТИЛЛАНОРОВ

Иқтисод

Манфаатли рақобатчи

Кичик корхоналарни ривожлантириш муаммолари хусусида

Ҳар бир мамлакатнинг Жаҳон аталмиш меҳмонхонада қай даражада мавқели ўринни эгаллаши, энг аввало, унинг иқтисодий салоҳиятига, халқининг турмуш фаровонлигига боғлиқ эканлиги барчага аён. Пешқадам давлатлар тажрибаси кичик бизнес ва тадбиркорликни ривожлантирмасдан туриб том маънодаги иқтисодий ўсишга эришиб бўлмаслигини кўрсатиб турибди.

Хўш, биз тўла фойдаланмаётган куч ва имкониятларимиз нималардан иборат? Бозор иқтисодиётига ўтишнинг бугунги босқичида улардан қандай қилиб тўла фойдаланиш мумкин? Ёки бошқача қилиб айтганда, иқтисодиётимизда ғоят муҳим ўрин тутувчи кичик бизнесни ривожлантиришнинг айни даврда амалга оширилиши мумкин ва зарур бўлган омиллари нималардан иборат? Бу саволларга жавоб бериш учун аввало, кичик корхоналар ривожига тўсиқ бўлаётган муаммоларни кўрсатиб ўтишга тўғри келади.

Муаммоларнинг биринчиси — бозор муносабатларига ўтишни маъмурий-буйруқбозлик усулларига таянган ҳолда таъминлашга уринишди. Бунда, ўз-ўзидан аёнки, тадбиркор манфаатига путур етади. Ҳолбуки, бозор иқтисодиёти мантиғи "қуйидан юқорига қараб" ҳаракат қилишни — тадбиркор манфаатидан бу манфаатга хизмат қилувчи бозор инфратузилмасини марказлаштирилган тарзда қарор топтириш сари боришни талаб этади.

Иккинчи муаммо шундан иборатки, кичик бизнес соҳиблари фаолиятларининг илк босқичидаёқ ўз сармояларини тугатиб қўядилар. Бизнингча, бунинг иккита сабаби бор: аввало, етарли даражада ахборотга эга бўлмаган, бозор коньюнктурасини яхши билмаган тадбиркор сармоядан самарали фойдалана олмайди, қолаверса, ўтиш даврининг табиий ҳамроҳи бўлган инфляция ҳар қандай "семиз" сармояни ҳам озми-кўпми "ориқлатиб" қўяди. Тўғри, сармояни вужудга келтиришнинг яна бир манбаи — **кредит** бор. Лекин тижорат банклари кичик бизнесга маблағ ажратишни кўпам хоҳлайвермайдилар. Чунки оз ҳажмда берилган қарз фоизининг ҳосиласи кам ва айни вақтда, бунга зид ўлароқ, иқтисодий-молиявий жиҳатдан заиф субъектлар ҳисобланмиш кичик корхоналарда таваккал даражаси юқори бўлади.

Таҳлиллар шуни кўрсатмоқдаки, кичик бизнес соҳасида ўз фаолиятини бошлаётган шахсларнинг аксарияти кредитга эҳтиёж сезади. Ана шуни эътиборга олиб Вазирлар Маҳкамаси 2001 йил 10 сентябрда "Кичик корхоналар, деҳқон ва фермер хўжаликларини маблағ билан таъминлаш, моддий-техник таъминлаш, уларга божхона имтиёзлари бериш, банк хизматлари ва бошқа хизматлар кўрсатиш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида" қарор қабул қилди. Мазкур қарорда "Бизнес-фонд"нинг давлат мулкини хусусийлаштиришдан тушган маблағлар ҳисобига шакллантириладиган кредит ресурсларининг камида 50 фоизи, шунингдек, Деҳқон ва фермер хўжаликларини қўллаб-қувватлаш жамғармаси кредит ресурсларининг камида 50 фоизи ҳар йили микрофирмалар ва кичик корхоналар, деҳқон (юридик шахс мақомига эга бўлган) ва фермер хўжаликларининг дастлабки (бошланғич) сармоясини шакллантириш учун тижорат банкларида мақсадли кредит линиялари очишга йўналтирилиши алоҳида таъкидланган. Энг муҳими, тадбиркорлик фаолияти субъектларининг кредит олиш имкониятларини кенгайтириш мақсадида бу борадаги шарт-шароитлар енгиллаштирилди. Хусусан, юқоридаги қарордан келиб чиқиб тадбиркорларга кредитлар ажратишда банк муассасалари, бошқа кредит ёки суғурта ташкилотлари кафолат беришлари мумкин. Бундан ташқари тўлов қобилиятига эга юридик ва жисмоний шахслар, шунингдек, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари қонунда белгиланган тартибда кафил бўлишлари мумкин. Тадбиркорлар кредит шартномалари бўйича мажбуриятларни таъминлашда ўз мол-мулклари ва мулкий ҳуқуқларидан, олинган кредит қопламаган тақдирда таваккални суғурта қилишга доир суғурта полисидан фойдалана оладилар. Кичик бизнес ва тадбиркорликни давлат томонидан рағбатлантириш давлат бюджетининг ишлаб чиқариш ва ижтимоий инфратузилмани барпо этишга доир қисми ҳисобига, шунингдек, мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш жараёнида олинган маблағлар ҳисобига амалга оширилади.

Тадбиркорлик фаолиятига тўсиқ бўлаётган ҳолатлардан яна бири маъмурий-буйруқбозлик усулининг маҳсули бўлмиш сунъий мураккабликлар, хусусан, тадбиркорлар ишига асоссиз аралашувлардир. Кейинги пайтларда мана шу салбий ҳолатни бартараф этиш борасида ҳам маълум қадамлар ташланди. Жумладан, "Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида"ги Қонун, республикамиз Президентининг тегишли Фармонлари ва ҳукумат қарорлари қабул қилиндики, буларнинг ҳаммаси амалда мулкдорлар синфининг шаклланиши ва оёққа туриши учун рағбатлантирувчи ва кафолатловчи тизимни яратиш имконини берди. Бу тизим тадбиркорлик субъектларининг ҳисобот тартибини соддалаштирди. Умуман мамлакатимизда тадбиркорлик фаолиятининг норматив регламентациясини пасайтириш борасида доимий иш олиб борилаётганлигини алоҳида таъкидлаб ўтиш лозим. Масалан, Адлия вазирлиги амалдаги 1130та тармоқ норматив ҳужжатни рўйхатга олди. Шулардан 436 таси амалдаги қонун ҳужжатларига мувофиқлаштирилиши учун тегишли ташкилотларга жўнатилди.

Айниқса, тадбиркорларни ноқонуний тарздаги текширувлардан ҳимоя қилиш борасидаги тадбирлар эътиборга моликдир. Биргина текширувларни рўйхатга олиш китобини олиб кўрайлик. Бу китоб амалда текширувчи тузилмалар томонидан йўл қўйиладиган барча қоидабузарликларни қайд этиш имконини беради.

Аммо, эътироф этиш керак, том маънодаги сифат ўзгаришларига эришиш учун яна бир қанча муаммоларни ҳал этишга тўғри келади. Хусусан, барча жойда ҳалол рақобатни қарор топтириш лозим. Бусиз кичик корхоналарнинг камол топишлари у ёқда турсин, ҳатто яшаб қолишларининг ўзи ҳам амри маҳолдир.

Шунингдек, энг муҳим дастурлар ва лойиҳаларни амалга оширишда кичик корхоналар иштирокини таъминлаш, моддий-техник ва ахборот ресурсларидан, технологиялардан фойдаланишда уларга имтиёзли шароит яратиш, мутахассислар тайёрлашда кўмаклашиш ҳам алал-оқибат ўз меваларини бериши шубҳасиздир.

Йирик ва ўрта корхоналар ўз "ини"лари тимсолида рақобатчини эмас, ҳамкорни кўришлари мумкинми? Бу саволга иккиланмай ижобий жавоб қайтариш мумкин. Хусусан, улар "оғалари"га тайёр маҳсулотларни бутловчи қисмлар етказиб берувчи шериклар сифатида иш олиб боришлари мумкин.

Бундай ҳамкорликни маҳсулотларни тақсимлаш ва мураккаб буюмларни таъмирлаш борасида ҳам амалга оширса бўлади. Шу ўринда Ғарбда кенг тарқалган "франчайдинг" деб аталмиш усулдан фойдаланиш яхши самара беришини таъкидлаб ўтмоқчимиз. Бунда йирик фирма кичик фирмага ўз савдо маркасидан фойдаланиш ҳуқуқини беради, зарурат туғилганида имтиёзлии шартлар асосида кредит ажратади, ускуналарини ижарага беради ва ҳоказо. Хуллас, зоҳиран мантиққа зиддек кўринган катта ва кичик рақобатчилар ҳамкорлиги ўзининг пурсамаралиги билан бозор иқтисодиёти мантиғига тўла-тўкис тўғри келишини кўрсатади.

Комил ЙЎЛДОШЕВ,
Олий Мажлис Иқтисодиётни ислоҳ қилиш ва тадбиркорлик қўмитаси раисининг ўринбосари

ди. Табиийки, бу [illegible] тадқиқотчи олимларни қўллаб-қувватлаш мақсадида уларнинг илмий мақолаларига ўрин ажратилган.

Юз марта эшитгандан кўра бир марта кўрган, тўғрироғи, ўқиб-уқиган афзал. Шундай экан "Тафаккур"ни, албатта, топиб ўқинг, мушоҳадага чоғланинг!

Норали АСЛОН

ҳаяжонни [illegible] оладиган қараш, нигоҳини намойиш этилиши талаб этилган. Фотосуратнинг ортидаги икки тилда ёзилган сўзларнинг бири — русчаси ўша 1943 йилга тегишли кўринади. Ёзув ручкаси гунафшаранг сиёҳ солинган давотга ботирилган, сўнгра биз учун жуда муҳим ахборот берадиган сўзлар ёзилган. Ўзбек тилидаги жумла кейинроқ авторучка билан ёзилган кўринди.

Хўш, нечук бу буюк актёр синовга таклиф этилди-ю, бир йил ўтар-ўтмас Тоҳир ролини бошқа ижрочи ўйнай бошлади? Эҳтимол, тажрибаси, ижрочилик техникаси мукаммал бўлган Аброр аканинг ўйини экран эмас, саҳнабоп кўрингандир? Кинода эркин ижод эта олиш қобилиятига режиссёр Наби Ғаниев шубҳа билан қарагандир? Бу каби гумонлар асосли бўлганида, фильмда унга марказий образлардан бири — ақл-заковатли, кучли иродали "эрксевар шахс — Сардор образини яратиш топширилмас эди... Бизнингча, Аброр Ҳидоятовнинг ёши Тоҳирнинг ёшига тўғри келмагани, ўн саккиз ёшлик ҳусни, куч-қуд- [...] ҳаяжонланиб сўзлайдилар.

Яна бир суратга диққат билан қаранг: мавлоно Нозим(актёр Раззоқ Ҳамроев)ни севишганлар Қамар (артист Замира Султонова) ҳамда Қодир (артист Эсон Каримов) билан нималар ҳақидадир суҳбат қураётган, орзу қилаётган дамда кўриб турибсиз. Бу кадр фильмга кирмаган, лекин 1944 йилнинг қиш кунлари суратга олиниб, монтажга тайёрлаб қўйилганини билар эдик. Шу боис бу ҳақда маълумот олиш учун Замира опамизнинг ҳузурларига бордик.

— Фильм шундай кадрлар билан тугаши мўлжалланган эди. Зуҳрани отаси ҳалок этганини эшитган Тоҳир юрагига пичоқ уриши, сўнгра дафн маросими тасвирланар, охирги кадрда шоир Нозим ролидаги артист Раззоқ Ҳамроев биз—Тоҳирнинг содиқ дўсти (Қодир)ни, Зуҳранинг сирдош дугоналари (Қамар)ни бағрига олар, бизни юпатар эди. Шундай эпизод би-

бериб ўша муҳим... гиб кетадилар гўё...

Замира опа ўз ҳик[...]ялари билан биз б[...]ринчи бор эшитг[...] воқеа, аниқроғи тазйи[...] талаб Н.Ғаниев ҳамда уни[...] маслакдош дўстларининг [...]жаларига ҳеч мос келмаган[...]ни тасдиқлайди. "Фильм[...] бош қаҳрамонларнинг ўлим[...] билан якунламанг. Пессим[...]стик руҳни тарғиб этманг. Т[...]ҳирлар, Зуҳралар фильм[...] ҳам омон қолсин... Ҳеч ил[...]жи бўлмаса уларнинг бар[...]ёт дўстларини кўрсатинг. Т[...]ҳирнинг қиличини дўсти Қ[...]дирга беринг. Зуҳранинг д[...]гонаси Қамар ҳам оптими[...]тик руҳдаги сўзларни айтсин[...] деганлар бўлган ўша кезл[...]ри. Талаб ҳам қилинган. Р[...]жиссёр бетоб бўлиб қолга[...] У шифохонага ётишга маж[...]бур бўлганида фильмни ўш[...] "кўрсатмалар"га биноан мо[...]таж қилмоқчи, ўзгача—афс[...]на руҳига мутлақо мос кел[...]маган кадрлар билан туга[...]моқчи ҳам бўлганлар.

Саҳифада илк бор эъло[...] қилинаётган фотосуратларн[...] баҳоли-қудрат шарҳлашг[...] уриниб кўрганидан бениҳо[...] хурсанд бўлган.

Ҳамидулла АКБАРО[...]

Фаолият

ТАДБИР — ВОСИТА, ХОЛОС...

Каримжон ота Темирбоевни Қўқонда ҳамма танийди, бироқ... танилганларни барчасиям у кишининг исми-шарифини билавермайди. Сабаби — аён, қаҳрамонимиз роппа-роса 40 йил ўқитувчиликнинг нонини ҳалоллаб еган, мактаб директори лавозими кўп ва хўп ишлагани боис ДОМЛА дея ҳурмат қилишади. К.Темирбоев барча учун — домла!

Мундоқ дўппини ёнга қўйиб ўйлайдиган бўлсак, олинган унвонлару ёрлиқлар — ўз йўлига, булар меҳнат учун рағбат воситаси бўлса, бевосита касбидан келиб чиқиб берилган нисбатда ҳурмат ва эҳтиром кўпроқдай туюлади кишига. "Домла" бир қарашда оддий сўз, нисбатдек, бироқ ярим асрдан буён унинг залвори ва масъулиятини кўтариб юрмоқ осон ҳам эмас-да! Яхши бўлиш ҳаддан зиёд қийин, ёмон бўлиш — унча кўп фурсат талаб қилмайдиган ҳолатки, минг-минглаб ўқувчилар ёдига фақат инсоний сифат-фазилатлари билан муҳрланганини инобатга олсак, Каримжон ота Темирбоев сийратига ортиқча чизги беришга ҳожат қолмас...

Домлани беш йил аввал аҳли жамоат ўзларига етакчи қилиб сайлашганди. Мана, шу чоққача Қўқоннинг Собир Абдулла номидаги 33-маҳалла фуқаролар йиғинига раислик қилиб келмоқда.

Эндиликда маҳаллалараро кўп тадбирлар уюштириляпти: турли танлов, спорт мусобақалари дегандай... Бу ҳол яхшику-я, албатта, бироқ унда ҳаммаям қатнаша олмаслиги, у ёки бу сабабга кўра қайсидир хонадон, оила вакиллари фақат томошабинлар қаторида қолиб кетаётганини инобатга олсак, ҳали қилиниши лозим бўлган ишлар етарлига ўхшайди.

Домла уч йил аввал яхшигина юмушга қўл урганди: маҳаллада футбол мусобақасини ташкиллаштирди. Мазкур мусобақада ўзи етакчилик қилаётган маҳаллада истиқомат қилувчи фуқаролардан ёшига қараб ўн иккита жамоа тузилди. Жамоаларки, аъзолари ўн етти ёшдан қирққача... Айрим серфарзанд хонадон соҳиблари-ку ўзларининг оилавий жамоасини тузишга-да улгурди. Қарабсизки, айни таътил, қолаверса, истиқлол байрами арафасида ўзига хос мусобақа авж паллага киради. Ҳар куни белгиланган вақтда шаҳардаги 25-ўрта мактаб стадионига (дарвоқе, мактаб ўйингоҳи ҳам ҳашар йўли билан мусобақага шай қилинади) тўпланиб, четдан қараган киши учун бир қарашда аҳамиятсиздек, бироқ айни шу маҳалла аҳлига ўзгача завқ берувчи ўйинлар мириқиб томоша қилинади. Томошаки, қийчув, ҳуштакбозликкина эмас, нақ халқ сайли дейсиз... Бу шунчаки баландпарвоз гапмас, унинг завқини туйиш учун фақат бевосита кўрмоқ керак. Таъкидлаш жоизки, бундай жажжи мусобақа аҳолиси ўта зич, шу баробарида маҳаллаларга сероб Қўқоннинг Каримжон Темирбоев бошқараётган фуқаролар йиғинидагина ўтказилаётир. Ташкилий ишлар, мусобақани ўтказиш, ўйинчиларга либос, оёқ кийим ва ҳоказо масалалар ечими учун на ҳокимият, на спорт қўмитаси, на-да бошқа мутасаддилар бошқотиради... 490 хўжалик, 889та оила орасида турфа касб соҳиблари борки, барча муаммолар шулардан ортмайди: уч-тўрт сўм чойчақаси бор савдогарлари ҳимматини дариғ тутмаса, ҳунарманди эса бошқа юмушга бакор келади. Ҳаммаси ортиқча расмиятчиликсиз, бировга малол келмайдиган даражада амалга оширилади. Мусобақа ниҳояси эса байрамнинг ўзгинаси: ғолиб жамоага совға-саломлар, маҳалла аҳли ва барча иштирокчилар учун бир пиёла чой дегандек...

Юқоридаги баёнларимиз ким учундир ғариб кўринар, бошқа биров маҳалладаги оддий тадбирни кўпиртириш дея баҳоласа ажабмас... Йўқ азизлар, ундай эмас. Тўртта одамнинг бошини қовуштириш осон эмаслигини ҳамма билади, 3140 нафар фуқаронинг оддийгина туюлаётган тадбирига жалб этиш-чи? Кундалик минг бир ташвишдан ортиб, минглаб одамлар бевосита ва билвосита иштирок этаётган тадбирни бошқаришчи? Мусобақа — восита, холос. Шу орқали аҳли жамоат янада жипслашмайдими? Меҳр-оқибат кучаймайдими? Жамоат ишларидаги фаоллик ошмайдими? Бир-бирининг ҳолидан бохабар бўлиш, керак бўлса ташвишига шерик бўлишга шундай дийдорлар сабаб эмасми? Ёшлар тарбияси, жиноятчиликнинг олдини олиш, соғлом турмуш тарғиботи учун шундай тадбирлар катта омил эмасми?

Бундан бошқа яна қанақа натижа керак?!

Шундай тадбир бошида турган оқсоқол шаънига икки оғиз илиқ сўз айтмоқ адолатдан бўлмайдими?!

ЎЗ МУХБИРИМИЗ

ОТИ ЧОПМАСА ЭКАН...

Уч йиллик абитуриент "стаж"ига эга Арслонбойнинг деганлари

китоб ўқий десам, вақт тиғиз. Ҳужжат топширгач, шу ҳақда ўйлай кетдим. Бошим ғовлай кетди. Шу пайт баланд бўйли бир йигит "Ошна, қалайсиз, ҳужжатларни топшириб олдингизми?" деб ҳол сўрашни бошлади. Қариндош-уруғ, қўни-қўшни қолмади. Қолган бўлсаям ҳовлидаги сигир қолди. Етти ёт бегона, бунинг устига биринчи бор кўриб туришим денг. "Бу мулойим мушук ким бўлдийкин?"деб тургандим, "Тўғрисини айтинг, шпаргалка керак эмасми? — деб қолди. — Ўзиям додахўжа шпаргалка".

— Бу додахўжа деганингиз нима дегани саволга савол билан жавоб бердим.

— Додахўжа — энг зўр дегани, — шунгаям ақлинг етмайдими, дегандай қараб қўйди Дарозбой.

У мени жон-жаҳди билан шпаргалка сотиб олишга ундай бошлади: "Бу шпаргалкадан "любой" саволга жавоб топасиз. Киришингизга 100 фоиз ишонч бор". Мен ҳам ажабтовур "матоҳ"га қизиқиб қолдим. Дароз унинг нархини айтган эди, ранги қутим ўчди. Бунга белимга бойланганлар ҳам ун-урвоқ бўлмасакан. Охири, пулни Мирвой акадан олиб бердим, унга қарзни уйдан келтириб берадиган бўлдим.

Дароздан шпаргалка олгач, китоб ўқишни йиғиштирдим. Буёғига кўнгил хотиржам, кайфият — еттинчи осмонда! Шаҳар айланишга тушиб кетдим...

Эҳ, ўша кунни эсласам, ҳалиям фиғоним фалакка чиқади. Имтиҳон куни эрталаб келишганимиздай Дароз билан эргашдим. Пайпоғимдаги бир парча қоғоз кучига ишончим ортиб, ғоз юриб аудиторияга кирдим. Бу сафар имтиҳонни қора қошли, қора кўзли бир аёл олди. Жуда чиройли, меҳрибон аёл экан. "Болалар, шпаргалкаларинг бўлса бемалол ишлатаверинг. Абитуриентлик нималигини тушунаман. Мени қизим ҳам бугун имтиҳон топширяпти. Ажабмас, сизлар қатори у ҳам студент бўлса", — деди қора қош, қора кўз аёл. Тақдирга шукроналар айтиб шпаргалка титкилашга тушиб кетдим. Бир савол ўқийман, бир шпаргалкага қарайман. Эҳ, минг таассуф "додахўжа шпаргалка"дан тарихданам, она тилиданам жавоб тополмадим. Яна тарвузим қўлтиғимдан тушди. Бу сафар ҳам "спорт-лото" ўйнашга мажбур бўлдим. Имтиҳондан чиққанимда Дароз "қуён бўлган экан".

Лекин бу йил тайёргарлик чакки эмас. Икки йил бурунга сув киргани ҳали хотирдан чиққани йўқ-да! Учинчиси — пучинчиси дейишади. Бу йил ё ўқишга кираман, ё..! Ҳа, майли, ҳозирча тўйдан бурун ноғора қоқмай турай-чи. Бу ёғи бир гап бўлар...

Арслонбойнинг айтганларини оққа кўчирувчи:

Собиржон ЁҚУБОВ

Ўзингни англаб ет!
Mustaqil gazeta HURRIYAT

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир Амирқул КАРИМОВ

Таҳрир ҳайъати: Турсунали АКБАРОВ (махсус мухбир), Хуршид ДЎСТМУҲАММАД, Азамат ЗИЁ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Наим КАРИМОВ, Норали ОЧИЛОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Исмат ХУДОЁРОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Озод ШАРАФИДДИНОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 16-уй. Телефон: 144-25-06, 41-52-72.

Индекс:
Якка обуначилар учун — 233 Ташкилотлар учун — 2[...]

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси б[...]хонасида босилди. Манзил: «Буюк Турон» кўчаси, 41-[...]

Навбатчи муҳаррир: Турсунали АКБАРОВ
Топшириш вақти — [...]
Топширилди — 20.0[...]
Буюртма — Г - 57[...]

Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назарид[...]ниши мумкин. Таҳририятга юборилган мактубларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Hurriyat kompyuter markazida Jamshed Tog'aev tomonidan sahifala[...]

[...]ўлиб [...] бир ярим [...] қилди... [...]стлар" қиш[...] гаплар!

[...] НОСИРОВ,
[...]хсус мухбири.

Дараклар

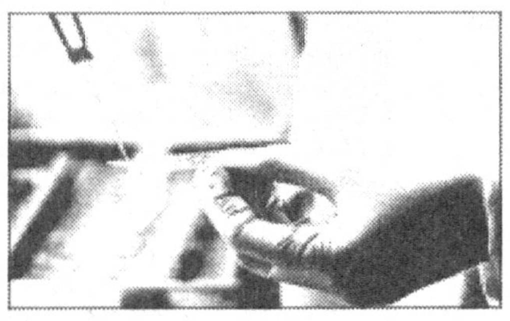

РАКНИ ДАВОЛАБ БЎЛАДИМИ?

Шотланд олимлари рак тўқималарининг инсон организмига тарқалиш механизмлари ҳақида дастлабки тахминларга келишди. Бритсон институти тадқиқотчиларининг ошкор қилишича, Src деб номланган оқсил молекуласи заиф тўқималар билан алоқага киришади, шу жойда шиш ва ғурралар пайдо бўлади, бундай "қулай" шароитдан фойдаланган хасталик таёқчаси қўшни тўқималарга бемалол сакрайверади.

Мутахассислар Src оқсилини тўсиб ташлаш йўли билан рак тарқалишининг олдини оладиган мутлақо янги дори яратиш мумкинлигини эътироф этишмокда.

Src фаолияти ҳақида олимлар аллақачон билишарди. Бу экспертлар ракка, айниқса, ичак ракига боғланган биринчи молекула эди. Бироқ улар шу пайтгача Srcнинг қандай амал қилишини билишмасди.

Соғлом тўқималар микроскопда кўрилганда худди ўрмонзорга ўхшайди. Ракка чалинганда эса "ўрмон" қулайди ва тўқималар заифлашиб қолади. Бу жараёнда Src асосий ролни ўйнайди. Бу молекула соғлом тўқималарнинг тиғизлиги ва келгуси ўсишида бемалол жой билан таъминлашда муҳим аҳамиятга эга. Бироқ ракнинг ривожланиши асносида у гиперактив ҳолатга келади ва тўқима тизимини меъёрлаштиришни кенгайтиради.

Муҳим компонент

— Биз ишонамизки, Src ичак раки ривожланишида муҳим рол ўйнайди, — дейди тадқиқот гуруҳи раҳбари профессор Маргарет Фрейм. — Биз шуни аниқладикки, бу молекула тўқималарга турлича таъсир этадиган турфа хил кимёвий сигналлар натижасида йўқолади.

Дори тайёрлаш жараёнида ичак раки тарқалишини тўхтатадиган бу сигналларни қамраб олиш имконияти мавжуд.

Олим ва унинг дўстлари Src E – cadherin номли бошқа бир молекула буйруғи билан "ўйин"дан чиқиб кетишига амин бўлишган. Бу молекула тўқималар "ўрмон"ини қайта тиклашда асосий компонент сифатида намоён бўлади.

Шунингдек, тадқиқотлар Src integrins деб номланган молекула билан биргаликда ичак ракини бир мунча камайтирадиган янги дори яратишни кўрсатмокда.

Муваффақият имконияти

— Дори-дармонларнинг ривожланиши рак тарқалиши жараёнини таъқиқлайди, — дейди профессор Фрейн. — Агар илк шишлар жарроҳ томонидан имкон қадар тез ва муваффақиятли операция қилинса, бу ҳол ракни кескин қисқартириши ва хасталикни бошқа аъзоларга ўтиш имкониятини камайтириши мумкин бўлади.

Собиқ шоҳ қасрига қайтди

Қувғинликда ўтган 30 йилдан сўнг Афғонистоннинг собиқ подшоҳи Зоҳир Шоҳ ўз ватанига қайтганидан хабарингиз бор. Собиқ раҳбар апрел ойидан то ўтган якшанбага қадар Кобулдаги элчилар мавзесидаги уйларнинг бирида яшади.

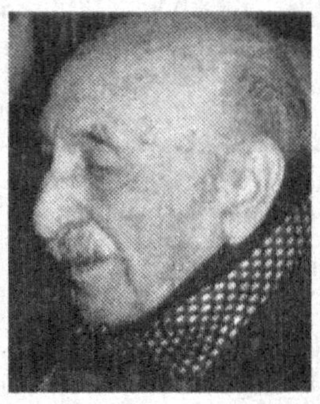

Шоҳ қасрининг боғига биринчи меҳмон президент Ҳамид Карзай бўлди. Гўзал Кобул тунида ликопча тўла пишириқ устида собиқ шоҳ ва амалдаги давлат раҳбари Афғонистоннинг бугунги аҳволи тўғрисида суҳбатлашишди. Унча узоқ бўлмаган масофада Карзай илтимосига кўра, америкалик қўриқчилар жойлашди ва қароргоҳ томига снайперлар ўрнатилди.

Зоҳир Шоҳнинг Афғонистонга қайтиши билан мамлакатга ўзига хос файз қайтди, дейиш мумкин. Халқ уни шоҳ сифатида эмас, миллатнинг отаси сифатида олқишлади. Ҳатто, ҳозиргача Карзай ва бошқа ҳукумат раҳбарлари ҳам собиқ шоҳ билан муомалада унга нисбатан "Сиз жаноби олийлари шафелигида" дея мурожаат этишади.

Афғон оқсоқоллари кенгаши — Лоя Жирға қарори билан собиқ шоҳнинг вазифалари рамзий тарзда сақланиб қолди. Унга йиғинлар уйи ва боғлардан иборат ўзининг қасри қайтариладиган бўлди.

87 ёшли Зоҳир Шоҳнинг таъкидлашича, у ўзини ватанига қайтиб жойлашиб олган қушдек сезяпти.

GLOBUS international life

Урф-одатлар

ЎЗБЕКЛАР ҚОРУНДЕК БОЙМИ?

Малайзия мусулмон давлати бўлиб, аҳолиси 22,5 миллион киши. 1957 йилгача Англиянинг мустамлакаси бўлган. Шу кунлари эса нафақат Осиёда, балки жаҳон бозорларида ўзларининг ўта сифатли маҳсулотлари билан рақобат қилмокда.

Малайзиядаги уйланиш анъанаси қизиқ. Қиз ҳам, йигит ҳам 15 ёшга тўлганидан кейин турмуш қуришга рағбат сезади. Тўй маросимлари ислом динининг Шофиъия мазҳабида кўрсатилган қонун ва қоидаларга асосан ўтказилади. Келинни асосан куёвнинг ота-онаси танлаб, куёвга кўрсатишиб, яқиндан текширтиришади. Куёвга маъқул бўлгандан кейин онаси келинникига бориб фотиҳа-унаштириш маросимини ўтказади. Бу маросимда эркаклар иштирок этмай, куёв ва келин хонадонларининг энг яқин аёллари қатнашадилар. Фотиҳада куёвнинг онаси келиннинг бармоғига никоҳ узуги тақади. Кейин эркаклар ҳам биргаликда янги оила аъзоларини дуо қилишади. Қалин пули туман ислом қўмитасида белгиланади. Қалин асосан 15-20 АҚШ долларини ташкил қилади. Бу — мажбурий, қолган харажатлар икки томондан ҳам ихтиёрий. Куёв томон бадавлат бўлса, келин томонга 500 дан 2500 АҚШ долларигача миқдорда қалин пули бериши мумкин. Бу Малайзиянинг эски, қадимги удумларида йўқ бўлиб, ихтиёрий ҳисобланади. Келин томон ҳеч қачон уни берасиз, буни олиб берасиз демайди.

Никоҳ маросими туман ёки қишлоқ имоми томонидан ўтказилади. Унда никоҳ ўқийдиган домла, куёвнинг 2 нафар жўраси, келиннинг 2 нафар дугонаси ҳамда келиннинг яқин қариндошларидан бир эркак қатнашиши шарт. Шу 6 киши никоҳ гувоҳномасига қўл қўяди.

Тўйлар фақат таътил вақтларида ўтказилади. Чунки тўй ўқиш, иш пайтида бўлиши мумкин эмас, бу ҳам уларнинг қадимги удумларидан биридир.

Куёв ва келин томондаги эркаклар тўйни қандай ўтказиш ҳамда ёш оиланинг тўйдан кейин қаерда яшашини маслаҳатлашиб, муаммони ижобий ҳал қилиб қўядилар.

Малайзияда тўй-уйланиш маросими фақат хонадонда бўлади. Кафе, ресторан деган гап йўқ. Дастурхонга ҳеч қандай спиртли ичимликлар қўйишмайди. Лекин иштаҳани очадиган овқатлар, ширинликлар ва бошқа ноз-неъматлар сероб бўлади. Тўй ўта кам харажатли бўлиб, келин томондан ҳеч қандай сеп талаб қилинмайди. Тўй олдин келинникида бўлиб, куёв тўра келинникида биринчи куни ётиб қолади. Кейин тўй куёв хонадонида давом эттирилади. Янги оила тўйдан кейин иккинчи кундан бошлаб ўзлари учун ажратилган бошқа уйга кўчиб ўтадилар. Бу — шарт. Жуда бўлмаганда куёв уйни ижарага олади. Уйни янги оилага ижара берувчилар доимо анча арзон баҳо айтишади. Бу ҳам эски удумлардан бири ҳисобланади. Ёшлар керакли буюм ва жиҳозларни ўзлари ишлаб сотиб олишади. Кўпинча уй муаммоси куёв ва келин томонлар ўзаро келишган ҳолда алоҳида уй сотиб олишлари билан ўз ечимини топади. Қайнона-келин доимо дўстона муносабатда бўлишгани боис улар ўртасига совуқлик тушмайди.

Тўртта хотин олиш мумкин. Лекин ҳар бир хотин алоҳида ҳовлида яшаб, кундошлар бир-бирлари билан опа-сингилдек муносабатда бўладилар. Лекин ҳозир кўпчилик бир марта уйланади.

Малайзия давлатининг Ўзбекистондаги элчихонаси ходимлари ўзбек тўйларида бўлганларида ортиқча харажатларни кўриб ҳайратга тушмоқдалар. Чунки уларнинг наздида бунинг учун Қорун ганжидек бойлик керак бўлади-да.

Илҳом ШЕРМУҲАММАД

Тақдимот

Инсоният маълум бир манзилга, замонга етгач, ортга бир қур назар ташлайди, қилган амалларини адолат тарозисида тортиб кўради, ўзгалар эришган ютуқ ва камчиликлар билан таққослаб, фикр қилади. Дунё халқларининг тараққиёт даражасини белгилаш, умумлаштириш ва глобал миқёсда хулосалар чиқариш Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Тараққиёт дастури чекига тушган. Дастур мустақил экспертлар, нодавлат-нотижорат ташкилотлари ва лозим ўринларда ҳукуматлар идоралари ҳамкорлигида дунё давлатларидаги кишилар тараққиётини маълум мезон ва талаблар асосида ўрганиб чиқади ҳамда ана шулар асосида йиллик ҳисобот тайёрлайди.

Тошкентдаги Халқаро бизнес марказида "Инсон тараққиёти тўғрисида маъруза — 2002" глобал ҳисоботи ва БМТ Тараққиёт дастури янги логотипининг тақдимот маросими бўлиб ўтди. Дастлаб БМТ Тараққиёт дастурининг Ўзбекистондаги фаолияти хусусида фикрлашиб олсак.

ИНСОН ТАРАҚҚИЁТИ ҚОНИҚАРЛИ...МИ?

БМТТД нима?

Мазкур дастур Ўзбекистонда 1993 йилда очилган бўлиб, бугунги кунга қадар мамлакатимизнинг ижтимоий-иқтисодий салоҳиятини мустаҳкамлаш ҳамда аҳолининг ислоҳотларга иштирокини кучайтириш борасида маслаҳатлар бериш, дастур ва лойиҳаларни амалга ошириш билан юртимизда кечаётган ўзгаришларга фаол ҳисса қўшиб келмокда. Дастлабки йилларда БМТТД қисқа муддатли дастурларга асосланиб иш юритган бўлса, 1997 йилдан 1999 йилгача кенг миқёсдаги ҳамкорлик дастури бўйича фаолият кўрсатди. Бу илк йирик дастурдан жамиятни бошқаришда ва социал қатламда ислоҳотлар олиб бориш, хусусий секторни ривожлантириш ва хусусийлаштириш жараёнига ҳисса қўшиш, ташқи ёрдамни мувофиқлаштириш, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, туризмни ривожлантириш каби масалалар ўрин олганди.

БМТТДнинг иккинчи йирик дастури 2000 йил сентябрда қабул қилинган бўлиб, у 2000 — 2004 йилларда Ўзбекистон билан қуйидаги икки асосий йўналиш бўйича ҳамкорлик қилишни ўз ичига олади: истиқболда микрокредитлар бериш ва кичик тадбиркорликни ривожлантириш йўли орқали даромад манбаи яратиш ва замонавий телекоммуникация технологиялари билан (айниқса, Интернет) ислоҳотлар жараёнида инсон салоҳиятини ривожлантириш.

Айни вақтда Ўзбекистонда БМТТДнинг микрокредит, кичик ва ўрта бизнесни ривожлантириш; ахборот ва коммуникация технологиялари; атроф-муҳитни муҳофаза қилиш; техник ҳамкорлик, фавқулодда ҳолатларда инсонпарварлик ёрдамларини амалга ошириш ва СПИДга қарши курашни мувофиқлаштириш йўналишларида тўрт дастур ва саккиз лойиҳаси иш олиб бормокда.

2000 — 2004 йилларда БМТТД лойиҳа ва дастурларининг молиявий кўлами 68 миллион 681 минг АҚШ долларини ташкил этади. Бундан 6 миллион 070 доллар БМТТДнинг асосий дастурлари ресурслари ва 62 миллион 611 минг доллар бюджетдан ташқари манбалар ҳиссасига тўғри келади.

1993 йилдан 2000 йилгача БМТТД Ўзбекистонда 70 дан ортиқ лойиҳани амалга оширган бўлиб, уларнинг умумий кўлами 26 000 000 АҚШ долларини ташкил этди.

UNDP

Ўзбекистон нега 95-ўринда?

Тақдимот маросимини очиб бераркан, БМТнинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси раҳбари жаноб Ричард Конрой Тараққиёт дастури томонидан олиб борилаётган кенг кўламли ишларга алоҳида тўхталиб, жумладан шундай деди: "Демократия бу жараёндир, йўлдир. У фақатгина олдинга қараб ривожланиб бориши керак".

Шундан сўнг БМТТДнинг Инсон тараққиёти бўйича консультанти Шаҳрбону Таджбакшнинг "Инсон тараққиёти тўғрисида маъруза — 2002" ҳисоботи таҳлилига бағишланган чиқиши бўлиб ўтди. Маърузачи нутқида инсон тараққиётида маълум ютуқларни қўлга киритишда зарур бўлган демократия, бошқарув, жамиятни коррупциядан озод қилиш, инсон ҳуқуқлари ва бошқа асосий индикаторларни баҳолашда қандай манба ва мезонларга таянилганига алоҳида урғу берди.

Таъкидлаш ўринлики, БМТТД кўмагида 1992 йилдан буён инсон тараққиёти тўғрисида миллий маърузалар нашр этилаётган бўлиб, шу пайтгача 135 мамлакатда 420 дан зиёд маъруза чоп қилинди. Ўзбекистонда 1995 йилдан 2000 йилга қадар инсон тараққиёти тўғрисида олтита миллий маъруза чоп этилди.

Бироқ "Инсон тараққиёти тўғрисида маъруза — 2002"да Ўзбекистон 95-ўринни эгаллаган. Нега? Бу саволга жавоб бериш бирмунча тайёргарликни талаб қилади, албатта.

Инсон ҳуқуқлари бўйича миллий марказ раҳбари, ҳуқуқшунослик фанлари доктори, профессор Акмал Саидовнинг фикрича, бў йилги ҳисоботда бир нечта етишмовчилик кузатилади. Биринчидан, демократия билан инсон тараққиёти ўртасида маълум тафовутлар бор. Шу жиҳатни эсдан чиқармаслик керак. Айтайлик, иқтисодий ривожланиш бўлган жойда демократия кўнгилга сиғади. Иккинчидан, таълим — асосий индикатор. Бироқ, маърузада Ўзбекистондаги таълим борасидаги реал ҳолат ўз ифодасини топмаган.

Учинчидан, гендер масалаларидаги ҳисоботда ҳам баҳсли ўринлар мавжуд. Қисқаси, маърузани тайёрлашда жалб қилинган мустақил экспертларда юқоридаги йўналишларда ахборот етишмовчилиги мавжудлиги сезилиб қолган. Олимнинг мулоҳазаларига кўра, маъруза савиясини озроқ ошириш зарур. Керакли маълумотлар йиғишда қийинчилик сезган мустақил экспертлар давлат тизимидаги ва нодавлат ташкилот ва идоралар билан маслаҳатлашиб иш тутса, зиён қилмайди. Қолаверса, БМТнинг бундай обрўли ҳужжатлари мамлакатимизда Давлат тили саналган ЎЗБЕК тилига таржима қилиниб чоп этилса, бундан кўпчилик ватандошларимиз хурсанд бўларди.

Бир сўз билан айтганда "Инсон тараққиёти тўғрисида маъруза — 2002" ҳисоботи қизғин фикр-мулоҳазаларга бой бўлди. Тадбирда дипломатик корпус вакиллари, давлат ва нодавлат ташкилотлари ҳамда партиялар масъуллари ва ОАВ вакиллари иштирок этишди.

Норали ОЧИЛОВ

Таассурот

ФРАНЦУЗ ТОЛИБАСИНИНГ НИГОҲИ

Мана, тўққиз йилдирки, Страсбург университети журналистлар тайёрлаш маркази ҳар йил иккинчи курс магистрантларини хорижга стажировкага юборади. Француз журналист—талабалари шу пайтгача Македония, Чехия, Албания, Ливан ва бошқа давлатларда бўлиб қайтишди. Марказ директори Ален Шанелнинг гапларига қараганда, у ўтган йили ёзда Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг 10 йиллиги нишонланаётгани тўғрисида матбуотда ўқиган.

Талабаларини жаннатмакон ўлкага юборишга қарор қилган олим Ўзбекистоннинг Париждаги элчихонасига мурожаат қилади. Мамлакатимизнинг Франциядаги элчихонаси қўллаб-қувватлаши ва "Жаҳон" АА, Президент Матбуот хизмати ва Ўзтелерадиокомпаниянинг ўзаро фаол ҳамкорлиги туфайли шу йилнинг май ойида Страсбург университети журналистлар тайёрлаш марказидан 44 нафар талаба уч ҳафталик ўқув амалиёти доирасида Тошкент, Нукус, Бухоро, Самарқанд ва Фарғона водийсида бўлиб қайтишди.

Француз талабалари томонидан тайёрланган репортажлар ЎзТВнинг 4-канали ҳамда "Дўстлик" радиоканали орқали намойиш қилинди ва эшиттирилди. Шунингдек, улар мамлакатимиздан олган таассуротлари ҳаққи-ҳурмати "News d'ill" номли француз тилида чиқадиган журналнинг тўлиқ бир сонини Ўзбекистонга бағишлашди. Ундаги асосий мавзу минтақамиздаги сув муаммолари ва уларни ечиш йўл-йўриқларини ташкил этади.

Қуйида эътиборингизга ҳавола этилаётган мўъжазгина мақола "News d'ill" журналидан олинди. Табиийки, унда илгари сурилган фикр-мулоҳазалар француз талабасининг дунёқараши ва ташриф, таассуротлари маҳсулидир.

«Яшил инқилоб» зарур

Гўзал воҳалар мамлакати — Ўзбекистон ўзига хос кўркам манзарага эга. Икки империя ҳукмронлиги — аввал Россия, сўнгра советлар даврида Ўзбекистоннинг 85 фоиз чўл ва чала чўллари пахта денгизига айлантирилиб, кишилар оғир шароитларда ишлашга жалб этилгандилар. Иқтисоднинг асосини ташкил этган оқ олтин, табиийки, йўқотишлар ва қурбонлар талаб этарди: 91 фоиз сув ташқаридан киритиларди. Бугунги ёш давлат бундан ўн йил илгари ривожланишдан қолган, табиати жиддий талофотлар кўрган бир ҳолатда эди.

Агар Россия империяси 1870 йилдан ўлкада катта миқёсда пахта етказиб бериш ва бу ишга аҳолини сафарбар қилишдек мустамлака сиёсатини юргиза бошлаган бўлса, кейинчалик, расмий Москва бу хўжалик режасини мамлакатни қарамликда тутиб туришининг асоси сифатида давом эттирди, Марказий Осиёдан максимал даражада бойлик орттиришга эришди.

1959 йилда беш республикани ягона гидровалик тизим остига бирлаштириш режаси тузилади. Қирғизистон ва Тожикистон ўзининг дарё манбаларини газ ва нефть маҳсулотлари эвазига Ўзбекистон (Фарғона канали орқали), Туркманистон(Қорақум канали орқали) ва Қозоғистон(Чордора сув омбори орқали) далаларига ҳайдаши керак эди. Бу тизим биргина 1965 йилдан 1975 йилгача, ўн йил мобайнида Сирдарё ва Амударё дарёлари сувини сезиларли даражада қисқартириб, Орол денгизини қуришига сабаб бўлди.

Бу сиёсат Ўзбекистонда 1991 йилгача пахта якказироатчилиги ҳукм суришига олиб келди, иқтисодий ривожланишга жиддий путур етказди, қишлоқ хўжалигини абгор қилди, соғлиқни сақлаш ҳолатини ўнгланмас даражага тушириб қўйди, экологияни мадордан кетказди, халқаро алоқаларга салбий таъсир қилди. Химиявий ўғитларни самарасиз ва оммавий қўллаш билан беблиска суғориш тоза ичимлик сувининг камайиши, сув ресурсларининг ифлосланиши ва тупроқнинг эррозияга учрашига сабаб бўлди. Қўшимча қилишимиз мумкинки, ҳануз аҳоли турмуш тарзида сув ўз баҳосини, қадр-қимматини топмаган.

Географик ўрнига кўра ҳеч қандай денгиз йўлига туташ бўлмаган мамлакатнинг ер ости сувлари ва иқтисодий эвазлар ўрнига қўшни республикалар сувидан фойдаланишдан бошқа иложи йўқ. Шартнома имзолланганига қарамай, сувдан оқилона фойдаланиш бўйича минтақавий ҳамкорлик ҳали-ҳануз изга тушиб кетганича йўқ. Талотўплардан тинчиган Афғонистон бозорига кириш масаласи, шунингдек, мамлакатда демографиянинг ўсиши юзага келган ҳолатни янада қийинлаштириб қўйиши мумкин. Ўзбекистон ўз қўшнилари билан биргаликда "яшил инқилоб" қилишга — сув ресурсларларини ривожлантиришга қодирми, деган савол, экспертлар фикрича, келажакни сақлаб қолишнинг ягона имкони бўлаолади. Бу инқилоб уч асос теварагида ривожланиши керак: ресурслар соҳасида минтақавий ҳамкорликни йўлга қўйиш, сувни қайта ишлаш ва етказиб бериш инфратузилмасини модернизация қилиш, сувдан оқилона фойдаланиш борасида индивидуал тарбияни йўлга қўйиш...

Анн ВИНЬЯ

Н. АСЛОН ўғли нашрга тайёрлади.

Баҳс

БИЗ "ОДАМ" ЭМАСМИЗ

ёки Тошкентда 2,5 миллион Тошболта яшамаслиги хусусида

Биз зиёлилар гоҳо мантиқдан лоф урамиз, аммо мантиққа риоя қилмаймиз. Бу ҳол айрим сўзларни ноўрин, қўллашимизда ҳам кўринади. Келинг, бу даъвомизни мисол ила далиллайлик.

Маълумки, "одам" сўзи нафақат оғзаки нутқда, балки адабий, илмий ва, ҳатто, ҳуқуқий-расмий тилда ҳам "инсон" маъносида кенг қўлланмокда. Бунга ишонч ҳосил қилиш учун кундалик даврий нашрларни кўздан кечириш, "Одам анатомияси", "Одам физиологияси" каби дарсликларга нигоҳ ташлашнинг ўзи кифоя.

Энди "одам" сўзи билан яқинроқдан "танишайлик". Мусулмонлар, насоролар, яҳудийлар, қисқаси, қарийб бутун инсоният яхши биладики, Одам — ер юзидаги илк инсоннинг исмидир. Хўш, Аллоҳу таоло биринчи бандасини Одам деб атамай, Тошболта деб атаганда нима бўлурди? Болаларимизга "Одам анатомияси"ни эмас, "Тошболта анатомияси"ни ўқитаётган бўлурмидик? Ёки "Тошкентда икки ярим миллион одам яшайди" дейиш ўрнига "Тошкентда икки ярим миллион тошболта яшайди" дермидик?

Маълумки, насоролар, хусусан руслар Одам алайҳиссаломни Адам деб атайдилар, лекин бу исмни ҳеч қачон "инсон" истилоҳи ўрнида қўлламайдилар. Ҳар ҳолда мен шу пайтгача бирон-бир руснинг "здесь сидят восемь адамов" деганини эшитганим йўқ.

Ёки яна ўзимизга қайтадиган бўлсак, мана бу мантиқли саволга жавоб қайтаришимизга тўғри келади: нима учун, айтайлик, "хонада ўнта одам бор" деймиз-у ўша хонада фақат аёллар ўтиришган бўлса-да "хонада ўнта ҳавво бор" демаймиз? Ахир, Одам отамиз билан Ҳавво момомизнинг ўғилларини "одам" деб атаб турган бир пайтимизда қизларини "ҳавво" деб чақиришимиз ғоят мантиқли бўлади-ку!

Ва, ниҳоят, ҳеч ким инкор этолмайдиган далил: Аллоҳу таолонинг Ўзи муқаддас Китобида биз, инсонларга қарата "Эй, одамлар..." деб эмас, "Йа, бани Адама... — эй, Одам болалари..." деб мурожаат қилади. Ҳа, биз Одам эмасмиз, Одамнинг зурриёдларимиз, болаларимиз!...

Шу ўринда яна бир мулоҳаза: баъзи биродарларимиз "одам" сўзини "инсон" сўзининг муқобили сифатида қўллашдан воз кечсак, тилимиз битта сўзга камбағаллашади-ку, деб ташвишга тушишлари мумкин. Ташвишланишга ҳожат йўқ; бу сўзни мантиққа зид келмайдиган шаклда бемалол қўллайверишимиз мумкин, масалан, "одамзод" ёки "одамий" ("одами") шаклларида. Чунончи, Навоий ҳазратлари ҳам ёзганлар-ку:

Одами эрсанг,
демагил одами
Ониким, йўқ
эл ғамидин ғами!

"Одамзод"даги "зод" қўшимчаси бизнинг ҳазрати Одам наслидан эканлигимизни билдирса, "ий" ҳам хосликни, тааллуқлиликни билдиради. Масалан, "тиббий ёрдам" ёрдамнинг тибга тааллуқлилигини, "ақлий меҳнат" меҳнатнинг ақлга хослигини англатади. Худди шунга ўхшаб "одамий" сўзи бизнинг ҳазрати Одам алайҳиссаломга тегишли эканлигимизни билдиради...

Мухтор НОСИР.

Имтиҳон

"ҲУРРИЯТ"ТА БИР САВОЛ

Бундан аввалги саволимизга, таассуфки, ҳеч ким тўғри жавоб қайтаролмади.

Навбатдаги саволни яна Олмалиқ шаҳридаги мухлисимиз, ўқитувчи Ҳамроқул Назаров йўллаган:

"Қайси тарихий шахс, ҳукмдор ўз шахсий муҳрига: "Мен шогирдман, устозларга муҳтожман!", деб ўйиб ёздирган".

Эслатиб ўтамиз: биринчи бўлиб тўғри жавоб йўллаган "Ҳуррият" муштарийсини "Ҳуррият"нинг камтарона совғаси кутмокда. Жавобларни 144-25-06 ёки 41-52-72 рақамли телефонлар орқали ҳам йўллашингиз мумкин.

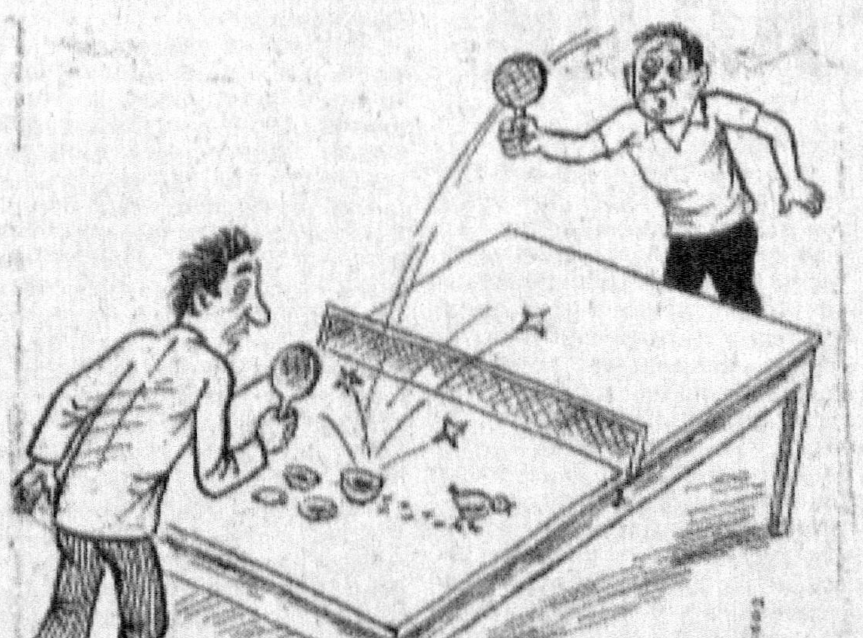

Ношукрнинг эътирози:
— Шардан ҳам жўжа чиқса, додингни кимга айтасан?!
Абдурасул ҲАКИМОВ чизган расм.

Сана

У ҚОРА КУНЛАР

Мустамлакачилик давридаги қатағон сиёсати йилларида "доҳий" Сталиннинг биргина кўрсатмаси ёки сўзлаган нутқидаги таҳдидона иборалари ҳам минглаб инсонларнинг ҳаётига таъсир кўрсатган. Унинг қуйидаги нутқи ҳам кўплаб инсонлар ҳаётини алғов-далғов қилади. У шундай дейди:

"Хоразмда ҳозирги вақтда тозалаш олиб борилаяпти. Ҳали Хоразмга биронта ҳам партия билети берилган эмас. Хусусан у ерда партия йўқ. Партия тўғрисида тозалашдан кейин гапириш мумкин бўлади. Айтишларича, у ерда бир неча минг партия аъзолари бор. Ўйлайманки, тозалашдан кейин 100 дан кўп партия аъзоси қолмайди. Бухорода ҳам ўтган йил худди шундай аҳвол мавжуд эди. 16 минг партия аъзоси бўлганди. Тозалашдан кейин 1000 дан зиёдроғи қолди".

"Доҳий"нинг ушбу фикри кўп йиллар давомида дастуриламал вазифасини ўтаган. Натижада эса жойларда тозалаш, ёт унсурлар излаш компанияси бошлаб юборилган. Хоразм округи, хусусан Гурлан туманида ҳам бу компаниябозлик шу қадар шиддат билан олиб борилдики, кўплаб инсонлар дарҳол "ёт унсур" ва "халқ душмани"га чиқарилди.

Гурланнинг энг обрўли инсонларидан Бобохун Салимов, Гиляутдин Эшонлар 1929 йилда ўлдирилган бўлса, кейинчалик Сапарбой охун, Отажон қорилар отиб ташланади. Ҳабибулла эшон Авазбоев, Сапарбой охун, Амат эшон Бузрукворлар эса ҳибсга олинадилар. Уларга ҳам ўтмишда бой-бадавлат, руҳоний бўлгани, шўроларга қарши курашганларга ён босгани айби қўйилади.

Манғит туманида бўлса, 1932 йил 80 га яқин мулла, эшон ва хўжа аксилинқилобий фаолият олиб бориши мумкин, деган айб билан ёт унсур деб топилади.

Қурбон Берегиннинг "Хоразм округида меҳнатсиз хўжаликларни тугатиш якунлари" китобида ёзилишича, "1926—27 йилларда округ бўйича собиқ хон амалдорлари, тўраларнинг 200, руҳоний уламоларнинг 52, савдогарларнинг 141, судхўрларнинг 13, жами эса 532 хонадоннинг молу мулки тортиб олинган".

Ана шундай қалтис бир вазиятда Хоразм комсомол қўмитасининг биринчи котиби Исроил Ортиқов кўпдан-кўп инсонлар бегуноҳ қатағон қилинаётгани, ноҳақ тухмат, турли гумонлар билан азоб чекаётганларини дадил айта олган. У 1932 йилнинг 23 августида бўлиб ўтган комсомоллар анжуманида мардлик билан беайб қатағон қилинаётган одамларни ажал чангалидан қутқаришга интилади: "Мана сизларга ахлоқ тузатиш уйида бўлиб ўтган бир факт. Бу ерда 15 ёшда уч йиллик қамоқ жазосига (бу тўғриси, даҳшат) ҳукм қилинган бир бола ўтирибди. Бу бола ҳозир қамалиб ётиб, ёши 17 га етган. Бунинг "гуноҳи" бир қадоқ чой сотганидир" — дейди саркотиб.

16 ёшдаги бир болани от ўғирлаб кетаётган одамни кўргани, бироқ ўғрини ушлаш қўлидан келмагани учун қамаб қўйганлар. Жинни бўлиб қолган бир ўзбек аёли бегона отни миниб, айланиб юрганлиги учунгина суд қилинган. Доктор бу хотиннинг жиннилигини, уни суд қилишга қонун йўл қўймаслиги ва тезлик билан озод қилиш зарурлигини кўрсатиб тушунтириш хати берса-да, прокурор саркотиби уни қабул қилмаган...

Қамоқдаги яқин қариндошларини кўриш учун келаётган хотинлар чиройли бўлса, аввало янги Урганч қамоқхонаси бошлиғи, партия аъзоси, "Қизил Меҳнат" нишони билан мукофотланган Матчановнинг олдига кириши ёзилмаган қонун эди. Аёлларга шундан кейингина ўз қариндошларини кўришга ижозат бериларди...

Бир камбағал заём учун 10 сўм қарздор бўлган, камбағаллигини назоратга олиб қарзни тўлаш бир кунга кечиктирилган. Ана шу камбағал кейинчалик аксилинқилобчиликда айбланиб суд қилинган".

Афсуски, ана шундай воқеаларнинг гувоҳи бўлган шижоатли инсон Исроил Ортиқовнинг ўзи ҳам 1938 йилга келиб шахсга сиғиниш сиёсатининг қурбони бўлди.

Шукрки, мустамлакачилик даври тугаб, истиқлолга эришдик. Айнан истиқлол боис бугун бегуноҳ қатағон этилган аждодларимиз руҳини шод этиб, улар номини хотирлаяпмиз. Зеро, 31 августнинг қатағон қурбонларини ёд этиш куни деб эълон қилингани тарихий ҳақиқатни тиклашга, қатағон қилинган аждодларимиз номини аниқлаб, улар ҳаётини ўрганишга ёрдам беради.

Умид БЕКМУҲАММАД
Хоразм вилояти, Гурлан тумани

Меҳр

АЁЛ ҚАЛБИ ТАРАТГАН ЁҒДУ

Аёллар бирлашса катта кучга айланишини, уларнинг табиатан эзгуликка мойил қалблари ўзгалар ёрдамга муҳтожлиги пайтида меҳр-шафқатга лиммо-лим тўлишини Хатича Жафарова АҚШнинг Виена шаҳрида табобат ўтаётиб чин дилдан ҳис этди. Меҳрибонлик, эзгулик ер юзидаги барча аёлларга хос фазилат эканлигига у имон келтирди.

Самарқанд вилоят "Тадбиркор аёл" уюшмаси раиси Хатича Жафарова жорий йилнинг январ ойида аввал Африка, шундан сўнг Америка қитъасида бўлиб ўтган иккита халқаро конференцияда иштирок этган эди. АҚШдаги анжуман 11 сентябр воқеаларидан кейин ўта долзарблик касб этган терроризмга қарши аёллар, болалар, оила ҳуқуқини ҳимоя этиш мавзусига бағишланганди.

Хатича опа учун ҳаммаси ажойиб ўтаётган эди. Дунёнинг тўрт бурчагидан тўпланган қадрдон дугоналари билан яна юз кўришди. Тўғрида, кейинги ўн йил давомида кўплаб халқаро тадбирларда иштирок этиши давомида таниш-билишлар орттирди, уларнинг айримлари билан мустаҳкам дўстлик ришталарини ўрнатди. Анжуман давомида жиддий чиқишлардан сўнг дугоналар тўпланиб, дилкаш суҳбатлар оғушида вақт қандай ўтиб кетганлигини ҳам сезишмас эди.

Анжуман ўз ишини давом этиб турган бир пайтда Х.Жафарова тўсатдан ўзини ёмон ҳис этиб, бирданига ўтирган жойида ҳушидан кетиб йиқилади. Зудлик билан касалхонага ётқизилган Хатича опа ҳаёти учун кураш бошланади. Унинг ўзи ўша лаҳзани бундай эслайди:

— Аввалида нима бўлганлигини англашга фурсат ҳам бўлмади. Бундай ҳолат биринчи бор юз берган эди. Илгарилари тиним билмасдан ишлардим, фақат кейинги вақтда тез чарчайдиган бўлган эдим. Лекин бунга унчалик ҳам эътибор қилмасдим. Ўтиб кетади, фақат яхшилаб бир дам олишим керак, деб ўйлардим. Касалим анча жиддий эканлигидан, афсуски, бехабар эканман. Касалхонада қон саратонига чалинганимни билиб олдим.

Бу ҳақда Хатича Жафарова бир неча кундан кейин, ўзига келгач, хабар топади. Дастлаб унга 25 соат давомида қон қуйишади. Мақсад қонни тозалашдан иборат эди. Шундан сўнг малакали жарроҳлар мураккаб операцияни амалга оширишади. Яна уч ой давомида бемор тикланиш даврини ўша шифохонада ўтказади.

"Америкада даволаниш, боз устига операция қилдириш қанчалик қиммат эканлигини билардим, — дейди биз билан суҳбатда Хатича опа. — Шифохонада бироз ўзимга келгач, Самарқандга қўнғироқ қилиб, ташкилотимизнинг ўзимга қарашли биносини сотиб, пулини юборишларини сўрадим. Яшашга умидим катталиги туфайли ҳар қандай ҳаражатга тайёр эдим".

Лекин ҳаммаси бошқача тус олишини, жаҳоннинг тадбиркор аёллари бирлашиб, унга ёрдам қўлини чўзишини Х.Жафарова асло кутмаган эди. Операциядан кейинги кун палатада кўзини очиб, Хатича опа ҳайратдан лол қолди. Чунки хона ранг-баранг гуллар билан тўлиб-тошганди. Унга айтишларича, жаҳоннинг турли мамлакатларидан унинг номига пул ва тезда соғайиб кетиш истаги билдирилган бир энлик мактублар келаётган экан. Уларнинг мазмуни деярли бир хил: "Худодан сенга фақат соғлик тилаймиз. Тезроқ тузалиб, сафимизга қайтишингни сўраймиз". Пул билан меҳрибон аёллар Хатича опага гулдаста ҳам юборишни унутмасди. Ҳар ким баҳоли қудрат, топганича пул жўнатарди. Масалан, бир онахон ўз нафақасидан 10 доллар юбориб, агар фойдаси тегса, ўзини бахтиёр санашини билдирганди. "Гап фақат пулда эмас, — дейди Хатича опа, — меҳр-шафқат, инсонга бўлган муносабат жуда муҳим экан. Мен узоқ Америкада бетоб ётган бўлсам-да, мусофирликни, ёлғизликни сезмадим".

Тўғри-да, дунёнинг 44та мамлакатидан бир ҳафта давомида 44 минг доллар тўпланса, меҳр тўла мактублар номингга келса-ю, сен ўзингни ёлғиз сезасанми?!

Хатича Жафарова бир неча йиллардан бери аъзо бўлиб келаётган "Тадбиркор аёл" халқаро ташкилоти (BPW) "Хатича" жамғармасини таъсис этиб, электрон почта орқали ёрдам беришларини сўраб, барча аёлларга мурожаат этган. Бунга жавобан Америка, Африка, Европа, Осиё мамлакатларидан миллати ва ирқидан қатъи назар аёллар бирдамлик кўрсатиб, кўмаклашишга интилишди. Шифокорларнинг юқори малакасию юзлаб таниш ва нотаниш аёлларнинг меҳри Х.Жафаровани ҳаётга қайтарди. Шифохонадаги муҳитни айтмайсизми? Доктор Кук, аёллар маркази вакиллари Жудис Мюллер, Крисс Холл у билан доимо ёнма-ён бўлишди. Уч ой давомида ҳар куни кимдир кўргани келарди, гул, бирор бир егулик келтирарди. "Буни сўз билан ифодалаш қийин. Одамлар бир-бирларига қанчалик меҳрибон эканлигидан ҳайратим ошиб кетарди", — эслайди Хатича опа.

Бўш вақти топилди дегунча кўнгилли сифатида шифохоналарга, болалар уйларига, бошқа муҳтожлар ҳузурига бориб, турли юмушларни бажариш бу ерда одат тусига кириб қолган экан. Масалан, Таня Гереч деган аёл АҚШ давлат департаментида ишлаб, бир ойда бир марта шифохонага бориб, касалларга қарашаркан. Керак бўлса, уларни ювинтириб, ўзи билан овқат олиб келиб, едираркан. Хатича опанинг айтишича, 83 ёшли Хелен хоним уч ой мобайнида камида 20 марта касалхонага келиб, ундан хабар олган экан. Овқат келтирган, унинг ёнига ўтириб олиб, нозик (кичик мунчоқ) қадаб гул тикишни ўргатган.

Одамларнинг ўзаро ана шундай муносабатини кўриб, уларнинг меҳр-шафқатидан баҳраманд бўлган Хатича Жафарова ҳаётга ҳам, ўзгалар дардига ҳам бошқача қарайдиган бўлди. У шу вақтгача турли хайрия тадбирларида фаол қатнашиб келаётган эди. Энди эса бу йўлдаги фаолиятини янада кучайтиришга аҳд қилди. АҚШдан қайтиб келиб, қисқа вақт ичида қатор амалий ишларни уддалашга улгурди.

Самарқанддаги иккита касалхонага ҳар ҳафтада икки марта бориб, узоқдан келган, қаровчиси йўқ беморларга ёрдам кўрсата бошлади. У, айниқса, ёшлар дардига малҳам бўлишга интилмоқда. Бу йўналишдаги савоб ишлари ҳақида иккита мисол келтирмоқчиман.

Жамила исмли бир аёл Хатича Жафаровага 14 ёшли ўғли остеомиелит (иликларнинг яллиғланиши) касаллиги билан оғриганлиги, аҳволи оғирлигини ва уни фақат чет элда операция қилдириб, тузатиш мумкинлигини айтиб, ёрдам сўраб мурожаат қилган эди. Хатича опа АҚШдаги ўзининг таниши доктор Куккa керакли маълумотларни юбориб, маслаҳат сўрайди. Буни қарангки, йўлкира учун ҳам, табобат учун ҳам керакли маблағ топилади. Жамила опа билан ўғли АҚШга боришади. Бемор операциядан кейин икки ой ичида оёққа туради. Олти ойдан сўнг яна бир марта операция қилиш керак экан. Ҳозир у Америка коллежида ўқияпти.

Бошқа бир мисол. Вилоят қишлоқларининг биридан 18 яшар қиз боланинг оёқларини дўхтирлар кесиб ташлашга мажбур бўлишади. Бундан хабар топган Х.Жафарова қизга ёрдам кўрсатишга ошиқди. Ҳозир опа унинг оёқларига протез қўйиш учун керакли маблағ топиш илинжида юрибди. Унга ҳунар — гилам тўқишни ўргатиб, ҳаётга бўлган иштиёқининг сўнмаслиги учун қўллаб-қувватлашга киришди.

Хатича опа болаларга амалий ёрдам кўрсатиш борасида аниқ бизнес-режа тайёрлаб қўйибди. У 15 нафар етим бола учун "Меҳр-шафқат уйи" очиш ниятида. Болалар шу ерда яшайди, ўйнайди. Уларнинг билим олиши ва ҳар томонлама ривожланиши учун барча шароит муҳайё этилади. Опанинг ҳисоб-китобларига қараганда, болалар ҳеч камчиликсиз яшаши учун бир йилда 15 миллион сўм керак бўларкан. Маблағ топилишига у ишонади. Жой масаласида яқинда бир бадавлат танишига мурожаат этган эди. "У одамнинг бир нечта ҳовлиси борлигини, уларнинг аксарияти бўш ётганлигини биламан, — дейди тадбиркор аёл. — Ана шу ҳовлиларидан бирини ўн йилга етим болаларга бериб туришини сўрадим. Лекин у "сенга шу керакми?" деб гапимни эшитишни ҳам хоҳламади".

Суҳбатдошим ҳамма пулдор одамнинг ҳам қалбида бошқаларга нисбатан меҳр-шафқат бўлмаслигини афсус билан гапиради. Бу билан ўзининг ушбу режаси амалга ошмай қолишидан хавотирда эмас. Аксинча, у албатта амалга ошишига ишонади.

Ушбу мақолада Хатича Жафарова серқирра ҳаётининг фақат бир томони хусусида қисқача сўз юритдик. Ўзгалардан меҳр топган ва ўз меҳр-муҳаббатини бошқалардан аямасдан келаётган инсон ҳақида юртдошларимиз хабар топсин, дедик. Унинг тадбиркорлик бўйича қилаётган ишлари алоҳида мавзу. Бу хусусда ҳозир фақат қуйидаги далилни келтирмоқчи эдим. Яқинда Самарқандга ажойиб хушхабар келди. Хатича опага Ўзбекистоннинг фаол тадбиркор аёли сифатида Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг портретлар галереясига унинг сурати қўйилиши ҳақида хабар ва тегишли сертификат юборилган эди. Шунингдек, у 39та давлат аъзо бўлган БМТнинг Европа иқтисодий комиссияси томонидан шу йилнинг октябр ойида Женеванинг Миллатлар Саройида ўтказиладиган тадбиркор аёллар минтақавий форумига таклиф этилган.

Хатича Жафарованинг аниқ мақсади бор: Аллоҳ мустаҳкам соғлик ато этса-ю, тиним билмасдан ишласа, янги иш ўринлари ташкил этса, бошқаларни ҳам муваффиқиятли ишлашга ўргатса. Ва, албатта, топган даромадининг асосий қисмини хайр-саховат йўлига сарфласа. "Бир одамга унча ҳам кўп нарса керак эмас экан, — дейди Хатича Мусаевна. — Мен 15 фарзанди бор қишлоқ оиласида вояга етганман. Қийинчилик нима эканлигини яхши биламан. Атрофимдагиларга, ёрдамимга муҳтож одамларга қўлимдан келганича ёрдам бераман."

Ҳар кимнинг эзгулик билан йўғрилган орзу-умидлари ижобат бўлсин. Бундан ҳамма манфаат топади.

Тошпўлат РАҲМАТУЛЛАЕВ

СУРАТДА: Хатича опанинг халоскорларидан Сара ФЕРГЮСОН (чапдан) ва Жудис МЮЛЛЕРни кўриб турибсиз.

Ривоят

Юсуф ТОВАСЛИЙ

ПОКИЗАЛИК САБОҒИ

Бир кун ҳазрат Умар(р.а.)нинг ҳузурига бир аёл келди ва қўли билан кўрсатиб:

— Ё Амирал-мўминин! Бу киши менинг оилам бўладилар. Уч ойдирки, булар билан бирга тотув яшаш учун кўп ҳаракат қилдим. Аммо бу кишида бунга рағбат кўрмадим. Биз бир-биримизни тушуна олмаслигимизга ақлим етгани учун ажрашамиз, — деди.

Ҳазрат Умар(р.а.) қаршисида индамай турган одамдан:

— Хотинингга нима дейсан? – деди.

У одам:

— Ё Амирал-мўминин! Менинг ҳеч қандай шикоятим йўқ, ажралишни истамайман, — деди.

Ҳазрат Умар аҳволни яхши тушунди. У одамнинг кийиниши яхши эмас эди. Ҳазрат Умар у аёлга:

— Ҳозир уйингга кетгин-да, бир оздан кейин келгин. Биз эринг билан озгина суҳбатлашиб оламиз, — деди.

Ҳазрат Умар ул одамни ҳаммомда ювинтириб, тоза кийимлар кийгизишни, чиройли кўринишга келтиришни буюрди. Ул одамни покиза бир ҳолга келтирдилар. Бир оз вақт ўтгач, хотини келди. Эрини тоза кийимларда, чиройли бўлиб кетганини кўргач беихтиёр қувониб кетди. Ҳазрат Умар(р.а.):

— Хоним, мана эрингиз. Энди хушчақчақ, суюниб уйингизга боринг, — деди.

Хотин хўжасининг қўлидан ушлаб, "юринг, кетамиз", деди. Улар ҳазрат Умарга раҳматлар айтиб, уйларига кетдилар.

Ҳазрат Умар (р.а.) у ерда ҳозир бўлганларга:

— Сизлар оилаларингизнинг(аёлларингизнинг) яхши ва покиза кийиниб, сизни кутиб олишларини севганингиз каби, улар ҳам сизни покиза ва яхши кийинганингиздан завқ оладилар, сизларни ясанган бир ҳолда кўришни истайдилар, — деди.

Паризодеки мушкин зулфи жоним мустаманд этмиш,
Малойик қушларин ул ҳалқа мўлар бирла банд этмиш.

Алишер НАВОИЙ

ПАРИЗОД 4

Ҳамроқул АСҚАР

АСРАНГ

Бу дунё аслида ёмғирли, қорли,
Гоҳида шод бўлсак, гоҳида зорли.
Ҳозирча отангиз, онангиз борми —
Онангизни асранг онаси борлар,
Отангизни асранг отаси борлар.

Шул ҳаёт ташвишин бирга тортамиз,
Бугун офтоб бўлсак, эрта ботамиз —
Шундоқ ўтган асли Одам отамиз...
Онангизни асранг онаси борлар,
Отангизни асранг отаси борлар.

Шулар бор дунёнинг ямоғи бутун,
Шоҳнинг ҳам гадонинг тамоғи бутун.
Олис юлдузларнинг саноғи бутун —
Онангизни асранг, онаси борлар,
Отангизни асранг отаси борлар.

Хаёли гоҳ пахта, чаноқда бўлар,
Тўнлари гоҳ бутун, ямоқда бўлар.
Уйда озод, гоҳи қўноқда бўлар —
Онангизни асранг онаси борлар,
Отангизни асранг отаси борлар.

Онанг ҳаёт бўлса, онам деб юкин,
Отанг ҳаёт бўлса, отам деб юкин,
Ёринг ҳам аёлдир санам деб юкин —
Онангизни асранг онаси борлар,
Отангизни асарнг отаси борлар.

Баҳор қабрларга чечаклар тақар —
Офтоб ҳам мунғайиб етимдай боқар.
Қайноқ кўз ёшларим ичимга оқар
Онангизни асранг онаси борлар,
Отангизни асранг отаси борлар.

Отам дуо қилиб тилак тиласа,
Оҳ, Онам келса-ю, бошим силаса.
Шарт юлиб берардим юрак сўраса —
Онангизни асранг онаси борлар,
Отангизни асранг отаси борлар.

Фахр

ЎЗБЕКНИНГ КЕЛИНИ

Сурхоннинг бир олис қишлоғидаги мўъжазгина ҳовлида бу тонг ҳам чинор япроқлари бир аср куйлаган қўшиғини айтмоқда. Чинор баргларининг тонгги шивирлари бедорликнинг ажойиб овозидир.

Қуёшнинг заррин нурлари барглар орасидан ўтиб, дарахтнинг баланд шохидаги қушнинг уясини ёритмоқда. Нурдан митти кўзлари қамашган полапонлар ўқтин-ўқтин уядан бош кўтариб қўяди. Мен эса ана шу гўзал манзарани томоша қилиб ўтирар эканман, димоғимга тупроқнинг муаттар ҳиди урилганини ҳис қиламан.

Ҳа, қўшнининг келини бу тонг ҳам эрта уйғониб, ҳовли саҳнини ва кўча атрофини сув сепиб супурган кўринади. Одамлар эса йўлдан ўтиб борар экан, келини бор ҳовлини тезда танийди. Келини бор уй ана шундай бўлади, дейишади улар.

Тонг шамоллари эса ер бағирлаб эсар экан, эндигина сув сепилган тупроқнинг ҳидини димоққа олиб келади.

Ватан остонадан бошланар экан, ана шу остонани келинлардай эъзозлагувчи топилмаса керак. Келинчак ҳар тонг уйғониб, энг аввал ҳовлини покизалайди, супурибсидиради. У ҳатто ҳали уйқуда ётган эрка қайнсингилларига халал бермаслик учун сувни эгилиб-эгилиб сепади. Унинг хатти-ҳаракатларини кузатиб туриб, қойил қолмасдан илож тополмайсиз. Тезда ҳовлини тозалаб, сигир соққани жўнайди. Чунки момолар уфқда қуёш кўринмасдан сигирни соғиб олишни ўргатган-да. Кейин эса келинчакнинг қўлидаги челакда сут чайқалиб, муаттар ҳид таратади.

Ўзбекнинг келини ана шундай меҳнатсевардир.

Сиз эса тонгда уйқудан уйғонар экансиз, озода ҳовлига кўзингиз тушиб, дилингиз ёришиб кетганини сезасиз. Демак, келинчак биринчи бўлиб сизга хушкайфият улашди. Зеро, кўзнинг қувончи покиза масканларга боқмоқдадир.

* * *

Сурхон томонларда келинларнинг гўзал одатлари бор. Келин бўлиб тушгандан кейин у қайнонаси билан тезда суҳбатга киришиб кетмайди, балки қайнсингиллари воситасида сўзлашади. Ниманидир сўрашга зарурат туғилгудек бўлса, қайнсингиллари орқали сўрайди.

Яна бир одати икки яшар қайнисини ҳам сизлаб чақиради. Уни ўз исми билан атамайди, кенжа ёки шунга ўхшаш номлар билан мурожаат этади. Албатта, бу гўзал одоб доирасидир.

Мен ўзбегимнинг келинларига қойил қоламан. Чет эллик келин-куёв никоҳ тўйидан кейин дам олиш масканларига жўнаб қолади. Ўзбекнинг келини эса тонг қоронғусидан оқшом чўкканига қадар қайнона-қайнотанинг хизматини қилади. Улар келиннинг ишидан мамнун бўлса, шунинг ўзи келинчак учун катта қувончдир.

Қишлоқ томонларда яхши келинларни қайнонаси мақтамаса ҳам, қўни-қўшни мақтайди. Келининг бўлса, фалончининг келинига ўхшасинда, дея орзу қилади. Ана шундай кўнгил орзусига айланиш келинчак учун катта шарафдир.

* * *

Биз энг яхши келин тимсолини Абдулла Қодирийнинг "Ўтган кунлар" асаридаги Кумушбиби сиймосида кўрамиз. Чунки Юсуфбек ҳожи Кумушбибини илк бор кўргандаёқ: "Марғилонда шундай келинимиз бор экан-у, билмай юрган эканмиз-да", — дейдики, ана шу жумланинг ўзи катта маъноларга эгадир.

Мен мазкур романни ўқир эканман, агар Отабекнинг укаси ёки сингиллари бўлганида Кумушбиби уларга нисбатан энг гўзал муносабатда бўлур эди. Келин ва қайнсингил муносабатларининг энг чиройли кўринишларини ундан топган бўлардик, деб ўйлайман. Чунки Кумушбиби миллатнинг энг гўзал келинининг тимсолидир.

* * *

Бир дугонам шундай ҳикоя қилади: "Янгам нимадандир аразлаб кетиб қолди. Шу куннинг тонгдаёқ унинг қадри билинди. Олча гуллари шамолда тўкилиб, ҳовлини бир тўзғин ҳолатга келтирган эди.

Ҳатто олақашқа сигиримиз ҳам келиннинг сут соғишига ўрганиб қолган эканми, менга депсиниб турарди. Шу куни у камгина сут берди. Келиннинг аразлари хонадонимиздан файз-баракани олиб кетгандай бўлди.

Отам тезда бориб келинимизни олиб келди. Аммо ўртада хижолатли бир ҳолат пайдо бўлган эди. Шунда отам бир ривоят айтди:

"Қадимда бир оқил кишининг ўғли уйланибди. Шунда отаси куёв бўлган ўғлини чақириб шундай дебди:

—Ниманидир баҳона қилиб рафиқангга дўқ-пўписа билан гапир. Шунда у сенга чап бермоқ учун уйнинг тўрига ўтса яхшидир. Агар ҳовлига чиқиб қочса, билгинки, ундан бир сирдош умр йўлдоши чиқмас.

Куёв отанинг сўзига биноан йўл тутибди. Келин эса ундан қочиб, уйнинг тўрига ўтиб кетибди, воқеани эса ҳеч кимга айтмабди.

Қайнота унинг оқила эканлигини англаб, кейин чин кўнгилдан оқ фотиҳа берибди".

Отам айтган ривоятга илова қилиб ҳеч ким ҳеч нарса демади".

Дугонамнинг ҳикоясини тинглаб ўтириб, ривоятда айтилган оқил киши ҳам ўзбеклардан келин олган бўлса керак, деб ўйладим.

Гули ЗЕБО

Ибрат

"Жаннат оналар оёғи остидадир".

(Ҳадис)

СИЗГА ҲАВАСИМ КЕЛАДИ

Дунёда энг муқаддас зот онадир. Унинг туганмас меҳри, матонати ва иродасини таърифлашга тил ожиз. Тўғри, оламда оналар кўп. Лекин уларнинг орасида шундай оналар борки, улар сардор оналардир. Бундай сардор оналарнинг фарзандлари хоҳ кўп, хоҳ кам бўлсин, меҳрга, мурувватга қонади. Фарзандлар ўғилдир, қиздир дилида, қалбида онасига, Ватанига, халқига нисбатан муҳаббат чўғи ёнади. Чунки улар наздида ҳам, аслида ҳам она ягона, Ватан якто дир. Пайғамбаримиз Муҳаммад саллаллоҳу алайҳи ва саллам: "Жаннат — оналар оёғи остидадир", дея марҳамат этганларида ана шундай сардор оналарни назарда тутган бўлсалар не ажаб. Аллоҳ мени ана шундай оналардан бири билан учрашиш бахтига муяссар қилди.

... Софияхон жуда кўркам қиз бўлди. Совчиларнинг кети узилмайди. Лекин тақдир экан, ота-онаси уни аммасининг ўғли — Турғунхўжага унаштиришди. Турғунхўжа билан Софияхон бир-бирларига узукка кўз қўйгандек ярашиқлик бўлишди. Уларнинг ҳар иккиси ҳам таглитахтли одамларнинг фарзандлари эди. Шундан бўлса керак Аллоҳ уларни ҳар ишда қўллади. Тўққиз нафар фарзанд кўришди. Бирининг умри қисқа экан, беш ўғил, уч қиз қолишди.

Оилада доимо эр киши бошлиқ ҳисобланади. Бу ҳақда ҳадиси шарифда ҳам "Барчаларингиз ўз қўл остингиздаги аҳли аёлингиз хусусида масъулдирсизлар", деб буюрилган. Лекин оиланинг баркамол, саодатли, барокатли, тинч, ибратомуз бўлиши кўпроқ аёл кишининг зукколиги, ишбилармонлиги, ақлу заковатига, сабр қаноатлилигига боғлиқ. Софияхон буларнинг ҳаммасини эгаллаган бека чиқди.

— Дўстим (Турғунхўжа ака Софияни шундай атардилар), сиз болаларнинг тарбияси билан шуғулланинг. Бунга иккимиз бирдек масъулмиз. Лекин сизнинг зиммангизга кўпроқ вазифа тушади.

София шу хонадонга келганданоқ қайнона-қайнотасининг ҳурматини жойига қўйди. Эри билан бирга улардан меҳнатини ҳам, ширин сўзини ҳам аяшмади. Кўпинча онасига нонушта учун қаймоқ, иссиқ нон олишга бораётганида Турғунхўжа ака фарзандларини ҳам бирга олиб кетарди. Гоҳида Софияхон эрталабда ухлайқолсин, деса Турғунхўжа ака:

— Бу тарбиянинг йўли, бир кун келиб ўзлари ҳам шу ишни қайтаришади, бизларга меҳрли бўлишади, — деб уқтирарди.

София опанинг саранжом-сариштaлиги, уй тутиши, болаларини оқ ювиб, оқ тараши тез орада маҳалланинг эътиборини тортди. Уни ҳамма гапирадиган бўлди. Бошқа қайноналар "Софияхондан ўрганинг", дея Софияхонни келинларига ибрат қилиб кўрсатишарди. Чунки қачон ҳовлига кирманг озодалик ҳукм сурарди. Ҳеч ким шу ҳовлида саккиз бола бор, деб ўйламасди. Уларнинг тарбиясига айниқса, Софияхон қаттиқ турди. Ҳар куни кечқурун болалар ҳақида Турғунхўжага яхшисини оширмай, ёмонини яширмай айтиб турарди.

Хонадонда ҳар ўн кунда тарбият мажлиси ўтказиш одат эди. Унда болаларнинг тўғри, нотўғри қилган ишлари таҳлил қилинарди. Яхши тарафини мақтаб, ёмонига танбеҳ бериларди.

Ота-онани, айниқса, аёл кишини бойлик эмас, биринчи галда фарзандларига берган яхши тарбиялари безайди. Агарки ўғилдир, қиздир яхши ўқиши, ҳалол меҳнати билан жамиятда ўз ўрнини топса, ота-онага раҳмат келтиради. Шундагина она ҳам, ота ҳам кўча-кўйда кўкрагини ғоз кериб юради. Яратганга шукроналар айтади. Турғунхўжа ака билан Софияхон опа шунга интилиб яшашарди. Кўпроқ онаизорнинг саккиз фарзандга одобномадан ўтган дарслари, берган сабоқлари уларнинг юракларига муҳрланиб борди.

Баъзан ота-оналар бола ўзи катта бўлади, дея унга кўп эътибор беришмайди. София опа ундай қилмади. Мактабга борса ўқишидан, кўчага чиқса ҳамма боласининг қилган ишидан бохабар бўлди. Шунингдек, уларнинг келажагини, эр йигитга бошпана зарурлигини ҳам унутмади. Унинг ниятини уққан Турсунхўжа ака ҳам Аллоҳнинг марҳаматини кутди. Бирин-кетин ўқишни тугатган ўғилларини ишга солди. Дастлаб Носирхўжа билан Қодирхўжани уйлантириб, орзу-ҳавас билан тўй қилишди. Кейин ҳовли-жой қилиб чиқаришди. Уч қиз ҳам узатилди. Кейин Собиржон ва Алишержонга ҳовли-жой тайин қилишди. Фарзандни фақат катта қилиш эмас, уни бошпанали қилишда ҳам ота-она бурчли эканлигини ҳамма ҳам тушунавермайди.

Турғунхўжа ака ҳаётдан кўз юмганига тўққиз йил бўлди. Лекин Мухторовлар хонадонининг ибратли фазилатлари ҳамон маҳалла-кўй тилида. Чунки ўғиллар жамиятга керакли, ҳунарманд, тадбиркор, эл хизматига ярайдиган кишилар бўлишди. Софияхон ая эса 27 набира ва 3 нафар эваралик бўлиб бутун бир сулолага сардорлик қилиб келмоқда. Шу кунларда онахон набираси Дилдорахоннинг тўйига ҳозирлик кўрмоқда. Ўша пайтлар ўтказиладиган оила мажлиси канда қилинмаган. Фақат даврa анча кенгайган. Улар бир-бирларига меҳрибон, ғамхўр. Меҳр-оқибат бор жойга бало келмайди, — дейди сардор онахон.

Бу борада аввало онахоннинг ўзлари, қолаверса, беш ака-ука барчага ибрат. Улар тез-тез Тожи Расулов кўчасидаги ота ҳовлига ишдан сўнг кириб ўтишади. Онaларини кўриб дуосини олишади. Ахир халқимиз олтин олма дуо ол, дуо олтин эмасму, деб бежиз айтмаган. Сардор она қўл очиб юртга тинчлик, фарзандларига омад, бахт тилайди.

— Меҳнатларим, ҳаракатларим зое кетмади, — дейди София ая Мухторова биз билан суҳбатда. — Фарзандларим ҳам серфайз, сербарака бўлди. Келинларим ҳаммаси бамисоли опа-сингил, иноқ, аҳил. Аллоҳга шукурлар қилиб энди набираларим бахти-тахтини кўряпман.

Онахоннинг юзларига тикиламан. Нур ёғиляпти. Сўзларининг ҳар бирида эзгу ният, дуо. Саккиз фарзандни вояга етказиб, 27 набира ўртасида ардоқда яшаётган сардор онахоннинг юзларидагина ана шундай нур, қалбида меҳр бўлиши мумкин.

Муқаддас СОЛИҲ қизи,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими.

Ўзингни англаб ет!
Mustaqil gazeta HURRIYAT

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир Амирқул КАРИМОВ

Таҳрир ҳайъати: Турсунали АКБАРОВ (махсус мухбир), Хуршид ДЎСТМУҲАММАД, Азамат ЗИЁ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Наим КАРИМОВ, Норали ОЧИЛОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Исмат ХУДОЁРОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Озод ШАРАФИДДИНОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 16-уй. Телефон: 144-25-06, 41-52-72.

Индекс:
Якка обуначилар учун — 233 Ташкилотлар учун — 234

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Манзил: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Исмат ХУДОЁРОВ

Топшириш вақти — 21.00
Топширилди — 20.00
Буюртма — Г - 573

Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин. Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Hurriyat kompyuter markazida Jamshed Tog'aev tomonidan sahifalandi.